

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Toiminnallisen opetussuunnitelman mahdollisuudet ja haasteet hiusalan ammatinopettajien näkökulmasta

---

Savolainen, Salla

2011 Laurea Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Toiminnallisen opetussuunnitelman mahdollisuudet ja haasteet hiusalan ammatinopettajien näkökulmasta

Savolainen, Salla
Kauneushoitoala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2011

Savolainen, Salla

Toiminnallisen opetussuunnitelman mahdollisuudet ja haasteet hiusalan opettajien näkökulmasta

Vuosi 2011

Sivumäärä 37

Käsitykset oppimisesta ja opettajan työstä ovat muuttuneet radikaalisti viime vuosikymmenien aikana. Koulutuksessa on perinteisesti arvostettu tietopuolista osaamista ja opettamista. Nykyään ammatillisessa koulutuksessa painotetaan aiempaa enemmän toiminnallista, käytäntöpainotteista opetusta ja tekemällä oppimista.

Toiminnallisessa oppimisessä ja konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan opiskelijan roolin tulee olla aktiivinen ja vastuu opinnoista on opiskelijalla. Opettajan rooli on muuttunut entistä enemmän ohjaajan rooliksi. Opettajan tehtävänä on tukea, ohjata ja tarjota erilaisia näkökulmia, mutta aktiivisin osuus on itse opiskelijalla. Toiminnallisessa oppimisessä tekeminen aloitetaan vähäisin tiedoin ja opitaan lisää työtä tehdessä. Toiminnallisessa oppimisessä kohdataan todellisuus, tutustumalla, kokeilemalla, harjoittelemalla ja osallistumisella.

Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Helsingin palvelualojen oppilaitokselle, kauneudenhoitoalan koulutusyksikköön. Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa otettiin käyttöön uusi, toiminnallinen opetussuunnitelma syksyllä 2009. Uuden opetussuunnitelman on huomattu vähentäneen opiskelujen keskeyttäneiden määrää eli sen voidaan todeta olevan toimiva opiskelijoiden kannalta. Tämän työn tarkoituksena on tutkia uutta opetussuunnitelmaa hiusalan ammatinopettajien näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kokevatko opettajat toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamisen haasteelliseksi ja miten opetussuunnitelmaa voisi kehittää toimivammaksi myös opettajan toiminnan kannalta. Tarkoituksena on myös selvittää, tarvitaanko opettajille lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin ja miten toiminnalliset oppimismenetelmät toteutuvat opetuksessa.

Työn empiirinen osuus koostuu kvalitatiivisesta tutkimuksesta, joka toteutettiin haastattelemalla hiusalan ammatinopettajia Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina valmiin kyselylomakkeen pohjalta.

Tutkimustulosten perusteella Helsingin palvelualojen oppilaitoksen hiusalan opettajat suhtautuvat uuteen opetussuunnitelmaan ja toiminnallisiin oppimismenetelmiin myönteisesti. Opettajat kokivat uuden opetussuunnitelman vaikuttaneen heidän työssä jaksamiseensa positiivisella tavalla ja kokivat opetustyön olevan mielekkäämpää, kun opetus tapahtuu aiempaa enemmän toiminnan kautta. Suurimmat haasteet uuden opetussuunnitelman mukaan opettamisessa ovat suuret ryhmäkoot ja opetukseen varatun ajan riittämättömyys. Nämä asiat vaikuttavat suoraan opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioimiseen sitä vähentävästi. Yksilöllisen ohjauksen mahdollistaisi paremmin ryhmäkokojen pienentäminen sekä opetukseen varatun ajan lisääminen erityisesti joidenkin opinnon osien kohdalla. Opettajat kokivat saaneensa riittävästi koulutusta ja ohjausta uuden opetussuunnitelman mukaan opettamiseen eivätkä kaivanneet siihen lisäkoulutusta. Useat haastateltavat olivat erittäin tyytyväisiä uuteen opetussuunnitelmaan, eivätkä he toivoneet siihen suuria muutoksia.

Asiasanat: hiusala, opetussuunnitelma, toiminnalliset oppimismenetelmät, konstruktivistinen oppimiskäsitys, opettajan työ

Salla Savolainen

The opportunities and challenges of the new functional curriculum from the teachers' point of view

Year	2011	Pages	37
------	------	-------	----

The conceptions about learning and teaching have changed radically in recent decades. Theoretical knowledge and teaching have traditionally been valued in education. Nowadays vocational education places more emphasis on practice and learning by doing.

According to functional learning and constructivist learning theory, the student must have an active role and have responsibility of his/her studies. The teacher's role has become more and more directing. The teacher's task is to support, guide and provide a variety of perspectives but in the end the student has the active role. In functional learning the practice is started with less knowledge and more is learned by doing. In functional learning the reality is faced by trying, practising and participation.

This Bachelor's thesis was assigned by the Beauty care educational unit in Hairdressing of Helsinki City College of Culinary Art, Fashion and Beauty. Helsinki City College of Culinary Art, Fashion and Beauty introduced a new functional curriculum in fall 2009. It has been noticed that the new curriculum has decreased the number of drop-outs among students. The purpose of this thesis was to investigate the new curriculum from hairdressing teachers' point of view. The aim of this thesis was also to find out if the teachers experience teaching with the new functional curriculum challenging and how the curriculum could be developed. The purpose was also to find out if the teachers need additional training, and how functional methods of learning work in practice.

The empirical part of the thesis was carried out with a qualitative research by interviewing hairdressing teachers in Helsinki City College of Culinary Art, Fashion and Beauty. The research was done by theme interviewing and questionnaires.

The interviews show that the hairdressing teachers in Helsinki City College of Culinary Art, Fashion and Beauty are pleased with the new curriculum and they think learning by doing is an effective way to learn. The teachers thought that the curriculum has had a positive effect on their way of working. According to the new curriculum the greatest challenges in teaching are large group sizes and the lack of time. These things have a direct, negative influence on paying attention to the students' individual needs. The teachers felt that they receive enough training and guidance to teaching with functional methods. Many teachers were very satisfied with the new curriculum and they did not feel that significant changes were needed.

Keywords: hairdressing industry, curriculum, functional learning, learning by doing, constructivist learning theory, teaching

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Helsingin palvelualojen oppilaitos.....	7
3	Opetussuunnitelma	8
	3.1 Ammatillisen perustutkinnon perusteet, hiusalan perustutkinto	9
	3.2 Helsingin palvelualojen oppilaitoksen opetussuunnitelma.....	10
	3.2.1 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi	11
	3.2.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa	12
4	Konstruktivistinen oppimiskäsitys	13
5	Toiminnan kautta oppiminen	17
	5.1 Toiminnalliset oppimismenetelmät	18
	5.2 Tekemällä oppiminen käytännössä.....	19
6	Ammatinopettajan uudet osaamisvaatimukset.....	20
7	Tutkimus	23
	7.1 Tutkimusmenetelmä.....	23
	7.2 Haastateltavien taustatiedot.....	24
8	Tulokset	24
	8.1 Opiskelijan aktiivisen roolin toteutuminen	24
	8.2 Opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioiminen	25
	8.3 Toiminnalliset oppimismenetelmät ja niiden vaikutus opiskelijoiden oppimiseen ja oppimismotivaatioon	26
	8.4 Uuden opetussuunnitelman vaikutus opettajan työn rasittavuuteen ja jaksamiseen työssä	27
	8.5 Koulutuksen riittävyys.....	28
	8.6 Opettajien kehitysehdotuksia opetussuunnitelmaan	29
	8.7 Yhteenveto ja johtopäätökset	30
9	Pohdinta.....	32
	Lähteet	36
	Liitteet.....	37

1 Johdanto

Olin työharjoittelussa Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa, kauneudenhoitoalan koulutusyksikössä hiusalalla syksyllä 2010. Työharjoitteluni aikana sain tutustua uuteen toiminnalliseen opetussuunnitelmaan, joka otettiin käyttöön syksyllä 2009. Opetussuunnitelma herätti kiinnostukseni, koska sen mukaan opettaminen eroaa huomattavasti siitä, millä tavalla olen itse ammatin opiskellut. Idean ja toimeksiannon opinnäytetyöhöni sain Helsingin palvelualojen oppilaitokselta, kauneudenhoitoalan koulutusyksiköltä, hiusalalta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Helsingin palvelualojen oppilaitoksen uutta toiminnallista opetussuunnitelmaa hiusalan ammatinopettajien näkökulmasta. Tartuin aiheeseen, koska uusi opetussuunnitelma ja toiminnalliset oppimismenetelmät olivat herättäneet mielenkiintoni jo aikaisemmin. Olin myös itse kokenut työharjoittelussa ollessani toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamisen haasteelliseksi, mikä lisäsi työn mielenkiintoisuutta. Koen tutkimuksen olevan aiheellinen, sillä opetussuunnitelmien jatkuva kehittäminen on tärkeää, koska työelämä kehittyy jatkuvasti kuluttajien vaatimuksien muuttuessa. Opetussuunnitelmia tulisi myös kehittää, jotta opiskelijat oppisivat parhaalla mahdollisella tavalla. Opettajien näkökulma on erittäin tärkeä, sillä opettajien työn onnistuminen heijastuu usein suoraan oppimiseen. Koen tutkimuksen olevan myös tärkeä itselleni mahdollisen tulevan opettajaurani takia.

Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa on huomattu uuden opetussuunnitelman vähentäneen opiskelujen keskeyttäneiden määrää eli voidaan todeta sen olevan toimiva opiskelijoiden kannalta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää uuden opetussuunnitelman toimivuutta ja miten sitä voisi kehittää hiusalan opettajien näkökulmasta. Hypoteesina tässä tutkimuksessa on se, että toiminnallisilla oppimismenetelmillä opettaminen on haasteellista. Tavoitteenani on selvittää, pitääkö tämä paikkaansa ja miten opetussuunnitelmaa voisi kehittää toimivammaksi opetuksen kannalta. Tarkoituksena on myös pohtia, tarvitaanko opettajille lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin vai riittääkö perinteinen koulutus. Tutkimuksen tarkoituksena on myös selvittää, miten toiminnalliset oppimismenetelmät toteutuvat opetuksessa. Työn tutkimusongelmat ovat: kokevatko opettajat toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamisen haasteelliseksi, miten opetussuunnitelmaa voitaisiin kehittää toimivammaksi myös opettajan toiminnan kannalta, tarvitaanko opettajille lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin ja miten toiminnalliset oppimismenetelmät toteutuvat opetuksessa.

Työn teoriaosuudessa esitellään ensin työn toimeksiantaja, Helsingin palvelualojen oppilaitos luvussa kaksi. Sen jälkeen, luvussa kolme käsitellään opetussuunnitelmaa yleensä sekä tarkemmin Helsingin palvelualojen oppilaitoksen opetussuunnitelmaa ja hiusalan tutkintokohtaista osaa. Luvussa neljä käsitellään konstruktivistista oppimiskäsitystä ja luvussa viisi toiminnal-

lisiä oppimismenetelmiä. Näissä luvuissa käsitellään oppimiskäsityksiä, joita opetussuunnitelman mukaan käytetään. Luku viisi kertoo ammatinopettajien uusista osaamisvaatimuksista. Työn teoreettisessa viitekehyksessä lähteinä käytetään alan kirjallisuutta ja muutamia Internet lähteitä. Työn empiirinen osuus koostuu kvalitatiivisesta eli laadullisesta tutkimuksesta, joka toteutetaan haastattelemalla hiusalan opettajia Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa.

2 Helsingin palvelualojen oppilaitos

Helsingin palvelualojen oppilaitoksen historia sai alkunsa siitä, kun Suomen kähertäjäläiiton Helsingin osasto perusti Parturiammattikoulun vuonna 1917 ja Helsingin naiskampaamoyhdistys Naiskampaajakoulun vuonna 1935. Helsingin kaupungin omistukseen koulut siirtyivät 1935 ja nimeksi tuli Kähertäjäkoulu. Vuonna 1966 perustettiin kosmetologien koulutuslinja, ja vuonna 1973 koulun nimi muuttui Kauneudenhoitoalojen ammattikouluksi, myöhemmin Kauneudenhoitoalan ammattioppilaitokseksi vuoteen 1998 saakka. (Helsingin palvelualojen oppilaitoksen esite 2009.)

Helsingin palvelualojen oppilaitos aloitti toimintansa 1.1.1999. Helsingin palvelualojen oppilaitos (Helpa) on Suomen suurin ammattioppilaitos, joka on keskittynyt kauneudenhoitoalan lisäksi ravintola- ja cateringalan, elintarvikealan ja vaatetusalan ammatteihin kouluttamiseen. Se on Helsingin kaupungin omistama toisen asteen ammatillinen oppilaitos, jossa on opiskelijoita noin 1 800, opettajia 140 ja muuta henkilökuntaa noin 30. Suurin osa koulutuksesta on nuorten ammatillisiin perustutkintoihin johtavaa koulutusta, joka kestää kolme vuotta. Oppilaitos toimii nyt kahdessa eri paikassa: kauneudenhoitoalan koulutusyksikkö Savonkadulla, jossa on parturi-kampaaja- ja kosmetologilinjat ja Roihuvuoren koulutusyksikkö, jossa toimii ravintola- ja cateringala, elintarvikeala ja vaatetusala. (Helsingin palvelualojen oppilaitos 2011.)

Tämä tutkimus keskittyy kauneudenhoitoalan koulutusyksikköön, hiusalalle. Kauneudenhoitoalan yksikössä opiskelijoita on noin 600 ja opettajia noin neljäkymmentä, joista hiusalan opettajia on noin kolmekymmentä. Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa hiusalan perustutkintoa voi opiskella kolmivuotisessa peruskoulupohjaisessa koulutuksessa tai englanninkielisessä ylioppilaspohjaisessa koulutuksessa, joka kestää kaksi vuotta.

Helsingin palvelualojen oppilaitoksen tavoitteena on opiskelijan hyvän ammattitaidon ja -pätevyuden saavuttaminen. Oppilaitos pyrkii tukemaan opiskelijaa myös itsensä kehittämisessä ja ihmisenä kasvamisessa. Sen tavoitteena on, että opiskelija sijoittuu koulutuksen jälkeen joko työelämään tai jatko- opintoihin. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 4.)

Helsingin palvelualojen oppilaitos toimii Helsingin kaupungin yhteisten arvojen mukaan. Nämä arvot ovat asiakaslähtöisyys, oikeudenmukaisuus, kestävä kehitys, turvallisuus, taloudellisuus ja yrittäjämielisyys. Oppilaitoksen toiminnassa korostetaan myös perustehtävään sitoutumista, palveluhenkisyttä, osallisuuden periaatetta ja yksilöllistä kasvatusta ja opetusta sekä jatkuvaa oppimista. Näillä keskeisillä arvoilla pyritään toteuttamaan opetustoimen yhteistä visiota; oppivaa, osaavaa, sivistynyttä ja hyvinvoivaa Helsinkiä. Lisäksi näillä toteutetaan oppilaitoksen omaa visiota: ”Vahvat helsinkiläiset perinteet – arvostetuimmat alansa taitajat”. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 6.)

3 Opetussuunnitelma

Opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden tarkoituksena on määritellä ammatillisen perustutkinnon tavoitteet, keskeisimmät sisällöt sekä arvioinnin perusteet. Opetussuunnitelman perusteet on laadittu yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän edustajien, muiden sidosryhmien sekä oppilaitosten kanssa. Alakohtaisiin opetussuunnitelmatyöryhmiin kuuluu oppilaitosten ja työelämän edustajien lisäksi muun muassa alan työntekijä- ja työnantajajärjestöjen sekä opiskelijajärjestöjen edustajia. (Hätönen 2006, 19.)

Opetussuunnitelma on julkinen ja hallinnollinen asiakirja, jonka laatii ja hyväksyy koulutuksen järjestäjä. Siihen sisältyy yhteinen osa kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten ja tutkintokohtainen osa. Opetussuunnitelmasta tulee löytyä kaikki tarjottavat opinnot, myös vapaasti valittavat. Opetussuunnitelman tutkintokohtaiseen osaan sisältyy toimielimen päättämät ammattiosaamisen näyttöjä koskevat suunnitelmat. (Hätönen 2006, 21-22.) Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta ja pystyy saavuttamaan tutkinnolle asetetut tavoitteet. (Opetushallitus 2009, 17.)

Opetussuunnitelma toimii tiedotus- ja markkinointivälineenä. Se on julkinen asiakirja, joka vaikuttaa merkittävästi oppilaitoksen imagon muodostumiseen. Opetussuunnitelman tiedottava merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun opiskelijat valitsevat oppilaitoksen, jossa aikovat opiskella. Opetussuunnitelma toimii kuin pelisäännöt, joita oppimisympäristö tarvitsee. Sillä on yhdistävä ja eheyttävä vaikutus ja se toimii tärkeänä sisäisen tiedottamisen välineenä. Opetussuunnitelma on myös tärkeä tietolähde ja vaikuttamiskanava työelämälle. Se edistää yhteistyötä oppilaitosten ja työelämän välillä ja voi toimia työelämän edustajalle apuna esimerkiksi työssäoppimisen arvioinnissa. Opetussuunnitelman täytyy pysyä ajan tasalla ja sitä tulisi kehittää jatkuvasti. Päivittämisen syitä voivat olla esimerkiksi koulutuksen uudistukset, opiskelijoiden tarpeet ja paikallisen työelämän kehittyminen. (Hätönen 2006, 24-25.)

Opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaitoksen oma toiminta-ajatus, visiot tulevasta, oppilaitoksen arvot ja oppimiskäsitys. Opetussuunnitelman pitää olla niin selkeä, että opiskelijat pystyvät laatimaan sen pohjalta oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa. Siitä tulisi selkeästi käydä ilmi, miten opintokokonaisuuksiin sisältyvät opinnot muodostuvat ja millä perusteilla ne arvioidaan. Tämä on tärkeää varsinkin opiskelijoiden oikeusturvan kannalta. Opetussuunnitelman tulee olla selkeä ja ymmärrettävä ja sen ulkoasuun tulee kiinnittää huomiota, koska se toimii pohjana käytännön opetukselle. (Hätönen 2006, 25-26; Opetushallitus 2009, 17.)

3.1 Ammatillisen perustutkinnon perusteet, hiusalan perustutkinto

Opetushallitus on päättänyt Hiusalan perustutkinnon perusteista 1.8.2009 ja määräys on voimassa toistaiseksi. Hiusalan perustutkinnon perusteet sisältävät opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa määräystä 1.8.2009 jälkeen alkavassa peruskoulutuksessa ja näyttötutkinnoissa. Opetussuunnitelmassa tulee noudattaa tutkinnon perusteissa määrättyjä asioita. (Opetushallitus 2009.)

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden tarkoituksena on ohjata koulutuksen ja näyttötutkintojen järjestäjiä. Perusteissa on määritelty tutkinnon muodostuminen, koulutusohjelmien tavoitteet, tutkinnon ammattitaitovaatimukset, ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat. Lisäksi perusteet sisältävät muita määräyksiä, jotka koskevat ammatillista peruskoulutusta ja näyttötutkintoja. Koulutuksen järjestäjä laatii ja hyväksyy opetussuunnitelman ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta. (Opetushallitus 2009, johdanto.)

Yleistavoitteena hiusalan perustutkinnolla on tuottaa laajat ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin. Tavoitteena on, että hiusalan ammattilainen, parturi-kampaaja, osaa muun muassa hiusten ja hiuspohjan hoitamisen, hiusten leikkaamisen ja partakäsittelyt, kampaukset ja ehostuksen, hiusten värjäämisen ja permanenttikäsittelyt, hiusalan yrittäjyyden ja yritystoiminnan. Parturi-kampaajan tulee osata palvella asiakkaita erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa asiakkaiden tarpeiden ja odotusten mukaisesti ja asiantuntemustaan käyttäen. Hänen tulee noudattaa hyviä käyttäytymis- ja toimintatapoja niin asiakaspalvelijana kuin työyhteisön jäsenenä. (Opetushallitus 2009, 8.)

Kädentaitojen lisäksi laadukkaaseen hiusalan työhön vaaditaan kosmeettisten aineiden ja tuotteiden tuntemusta, monipuolista työmenetelmien hallitsemista ja alalla käytettävien laitteiden tuntemusta. Parturi-kampaaja osaa työssään huomioida ajankohtaisen muodin ja asiakkaan tyylin. Hän toimii työssään taloudellisesti, vastuullisesti, tasavertaisesti sekä noudattaa annettuja lupauksiaan. Hän on motivoitunut työhönsä ja toimii erilaisissa työelämän tilan-

teissa joustavasti ja innovatiivisesti. Hänen tulee noudattaa ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta sekä tietosuoja- ja kuluttajasuojasäädöksiä. Parturi-kampaajalla tulee olla realistinen käsitys omasta osaamisestaan ja kehittää ammattitaitoaan jatkuvasti elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti. (Opetushallitus 2009, 8-9.)

3.2 Helsingin palvelualojen oppilaitoksen opetussuunnitelma

Helsingin palvelualojen oppilaitoksen uusi opetussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan opiskelijan oppimisen perustana ovat hänen omat aikaisemmat tietonsa, taitonsa ja kokemuksensa. Uusia tietoja ja taitoja oppiessaan ja uusia kokemuksia saadessaan opiskelijan aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset muuttuvat tai vahvistuvat. Oppimisen keskeisimpiä edellytyksiä on korkea motivaatio, sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja oman työskentelyn arviointikyky. Opetussuunnitelman mukaan oppimisessa korostuu tavoitteellisuus, tilannesidonaisuus ja vuorovaikutteinen toiminta. Tämä edellyttää opiskelijalta omien tavoitteiden ja päämäärien asettamista sekä kykyä arvioida omaa oppimistaan. Opiskelijan ammatillisessa ja persoonallisessa kasvussa pohjana on korkea motivaatio, joka syntyy positiivisista ja merkityksellisistä oppimiskokemuksista. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 9.)

Opiskelijalla on aktiivinen ja tavoitteellinen rooli ja hän kantaa vastuun omasta oppimisestaan ja kehittymisestään. Opettajan tulee ohjata, tukea ja kannustaa opiskelijaa oppimisessa ja kehittämisessä. Opettajan tehtävänä on myös ohjata opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämään itsearviointitaitojaan. Opettajan tulee myös ohjata opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 9.) Tämä oppimiskäsitys mukailee konstruktivistista oppimiskäsitystä, jota käsitellään tarkemmin luvussa neljä. Opetussuunnitelmassa näkyy myös toiminnallisen oppimisen korostaminen, joka näkyy käytännön opetuksessa. Toiminnan kautta oppimista taas käsitellään luvussa viisi.

Opetussuunnitelman mukaan ammattitaito koostuu käytännön ja teorian osaamisen kokonaisuudesta. Käytännön osaamiseen sisältyy työprosessien hallinta, työmenetelmien, materiaalien ja välineiden hallinta sekä työturvallisuus. Teoriaosaamiseen kuuluu työn perustana olevan tiedon hallinta, elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallinta sekä alan yhteiset painotukset ja valmiudet kehittyä työyhteisön jäsenenä. Käytäntö ja teoria yhdistyvät ammatillisen peruskoulutuksen aikana kokonaisuudeksi, josta opiskelija oppii ja valmistuessaan hallitsee ammatissa tarvitsewansa perustietotaidon. Opiskelijan käytännön taidot vahvistuvat työelämässä tekemisen kautta. Peruskoulutuksesta hankittu ammattitaito vahvistuu ammatityön ja itsensä jatkuvan kehittämisen myötä. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 9.)

Opetussuunnitelman mukaan oppilaitos panostaa erilaisten oppimisympäristöjen luomiseen. Erilaiset oppimisympäristöt tukevat opiskelijoiden erilaisia oppimistyyliä, omaehtoisuutta sekä opiskelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Opettajat ovat päävastuussa oppimislanteiden luomisesta, mutta opiskelijoilla on oltava mahdollisuus osallistua niiden suunnitteluun. Opiskelijalle annetaan palautetta, joka kannustaa ja auttaa häntä näkemään omat vahvuutensa ja omat kehittämistä vaativat osa-alueensa. Palautteen antamisella pyritään auttamaan opiskelijaa tuntemaan onnistumisen iloa ja lisäämään hänen uskoaan omaan osaamiseensa. Palautteen antamisella on tarkoitus myös kannustaa opiskelijaa oma-aloitteisuuteen, vastuullisuuteen ja luovuuteen, niin opiskelussa kuin myös kaikilla elämän osa-alueilla. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 14.)

Opiskelussa tuetaan opiskelijan yhteiskunnallista osallistumista erilaisilla teemapäivillä ja tehtävillä. Opiskelijoiden keskinäistä yhteistoimintaa ja opiskelua edistetään muun muassa oppilaitoksessa toimivan oppilaskunnan toiminnan avulla. Kaikki oppilaitoksen opiskelijat ovat oppilaskunnan jäseniä, joten heillä on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toiminnasta tehtäviin päätöksiin. Lisäksi opiskelijat edustavat myös ammatillisissa neuvottelukunnissa ja oppilaitoksen johtokunnassa. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 16.)

Oppilaitoksessa panostetaan yhteisöllisyyteen ja yhteishenkeen opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilökunnan kesken. Sitä tuetaan keskinäisellä luottamuksella, avoimella kommunikaatiolla, vilkkaalla vuorovaikutuksella ja osallistumisella. Oppilaitoksen toiminta perustuu opiskelijälähtöiseen näkemykseen. Jokaisen opiskelijan yksilöllistä oppimisprosessia pyritään tukemaan rakentamalla opetus- ja opiskelutilanteet opiskelijoiden oppimistarpeiden ja tavoitteiden pohjalta. Yhteisöllisyyttä tuetaan järjestämällä aikaa koko työyhteisön yhteisiin kokoontumisiin. Opetuksessa pyritään järjestämään ryhmäkeskusteluita, joissa voidaan yhdessä pohtia arvonäkökohtia sekä ratkaisuja esiin nousseisiin ongelmiin. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 16.)

3.2.1 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

Opiskelijan oppimista ja osaamista arvioidaan aina joko ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksien tai ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien tavoitteiden sekä niiden pohjalta laadittujen arviointikriteerien perusteella. Opiskelijalla on oikeus oppia arvioitavat asiat ennen osaamisen arvioimista. Oppimista arvioidaan, jotta opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Opettajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktiivisia menetelmiä oppimisen arvioinnissa. Näin opiskelijaa motivoidaan ja tuetaan ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamisessa ja opiskelijan itsearviointitaidot kehittyvät.

Oppimista arvioidaan antamalla opiskelijalle suullista tai kirjallista palautetta oppimisen etenemisestä koko koulutuksen ja opiskelun ajan. Palautteen antamisen tavoitteena on ohjata opiskelijaa mahdollisimman hyviin suorituksiin tuomalla esiin opiskelijan vahvuudet. Opiskelijan opetukseen ja oppimisen tukemiseen tehdään tarvittaessa muutoksia oppimisen arvioinnin perusteella. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 36.)

Opiskelijan osaamista arvioidaan ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen mukaisella arviointiasteikolla. Osaamisen arvioinnissa käytettyjen arviointimenetelmien tulee mitata asetettuja ammattitaitovaatimuksia tai tavoitteiden saavuttamista ja niiden tulee soveltua käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukea opiskelijan oppimista. Opiskelijan täytyy voida osoittaa osaamisensa monipuolisesti ja myös itse arvioida osaamistaan. Opiskelijan ammattitaidon osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä ja muulla osaamisen arvioinnilla. Ammattiosaamisen näytöllä arvioidaan mahdollisimman laajasti ammattitaitovaatimuksissa määritelty osaaminen. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 37.)

3.2.2 Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

Kaikkien hiusalan ammatillisten tutkinnonosien opiskelu rakentuu niin, että opiskelija opettelee ensin uutta taitoa, sen jälkeen harjaantuu siinä esimerkiksi asiakaspalvelutöitä tehden ja lopuksi vielä syventää oppimaansa joko asiakaspalvelussa tai muilla harjoitteilla. Valinnaisissa opinnoissa korostuvat pääkaupunkiseudun erityistarpeet, kuten projektityöt, mediaosaaminen ja afro-hiusten käsittely. Opiskelijalle annetaan opiskelun aikana palautetta oppimisestaan suullisesti ja/tai kirjallisesti. Opiskelija myös arvioi itse oppimistaan ja liittää itsearviointin portfolioonsa. Tutkinnon osien osaamista arvioidaan ammattiosaamisen näytöllä ja tarvittaessa muilla arviointimenetelmillä. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 50-51.) Esimerkkinä tutkinnon osan sisällöistä seuraavassa kappaleessa esittelen Permanentin perusteet - tutkinnon osan.

Esimerkki tutkinnon osan sisällöstä – permanentin perusteet

Permanentin perusteet - tutkinnon osa on laajuudeltaan neljä opintoviikkoa. Siihen sisältyy muun muassa permanentin työjärjestyksen ja permanentin rullauksen oppiminen, rullausharjoituksia, permanenttituotteiden käyttö ja permanentin ammattikäsitteet. Opiskelija harjoittelee taitoja käytännön työtilanteissa ja oppimistehtävien avulla. Permanenttirullausta harjoitellaan harjoituspäähän, jonka jälkeen permanenttikäsittelyjä tehdään oppilaitoksen asiakaille parityönä ja tarvittaessa omille malleille. Oppimismenetelminä käytetään tekemällä

oppimista, havainnointiin perustuvaa oppimista ja kokemuksellista oppimista. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma, 90.)

Tutkinnon osan tavoitteena on, että opiskelija perehtyy permanenttikäsittelyn työmenetelmiin ja harjoittelee permanenttikäsittelyjä rajatulla tuotevalikoimalla. Opiskelijan tulee osata työskennellä annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa annettua työaika. Hänen tulee saavuttaa perusvalmiudet työskentelyssä, jotta hän pystyy harjoittamaan taitojaan asiakaspalvelussa. Teeman, eli tutkinnon osan, lopuksi opiskelija osoittaa oppimansa taitonäytteellä, johon sisältyy käytännön työtehtävät harjoituspäähän sekä permanentti omalle mallille tai asiakkaalle ja lisäksi täydentävä suullinen tai kirjallinen tehtävä. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma, 91.)

Opettajan tulee antaa opiskelijalle jatkuvaa palautetta hänen edistymisestään. Palautetta saadessaan opiskelija tietää mitä hän osaa ja mitä hänen on opittava sekä oppii myös paremmin arvioimaan itseään. Opiskelijan edistymistä seurataan ja teeman lopussa opiskelija saa kokoavan palautteen, jossa oppimista arvioidaan ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteerien pohjalta. (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma, 91.)

Käytännössä teoriatietoa opetetaan hyvin pienissä paloissa koko tutkinnon osan ajan. Eli teoriatietoa opetetaan alussa vain sen verran, että opiskelija pystyy tekemään harjoituksia. Oppiminen tapahtuu toiminnan kautta ja näin opiskelija pystyy yhdistämään opittua teoriatietoa käytännön työhön.

4 Konstruktiivinen oppimiskäsitys

Viime vuosikymmenien aikana on selvitetty lukuisissa tutkimuksissa eri maissa ihmisten käsityksiä oppimisesta. Tulosten mukaan suurin osa ihmisistä pitää oppimista tiedon mieleen painamisena. Harva sen sijaan määrittää oppimisen asioiden merkityksen ymmärtämiseksi. Yleisesti on oletettu, ettei ihminen voi ymmärtää ennen kuin häneen on siirretty riittävä tietomäärä. (Rauste - von Wright 1997, 13.) Konstruktiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on tietojen käsittelyn prosessi, jossa ihminen valikoi ja tulkitsee informaatiota, jota hän ottaa vastaan aistien avulla sekä omien odotustensa, aikaisempien tietojensa ja omien tavoitteidensa perusteella. Opiskelija ei vastaanota tietoa suoraan opettajalta, vaan liittyy uutta tietoa aikaisemmin opittuun tietoon tai näkemykseen. (Kauppila 2007, 37-40.)

Oppimista tukee kiinnostava, motivoiva, monipuolinen ja virikkeitä antava oppimisympäristö. Opiskelijan oma aktiivisuus korostuu konstruktivistisessä oppimisessä. Hän havainnoi, tulkitsee, pohtii ja vertailee. Opettaja ohjaa, tukee ja voi tarjota erilaisia näkökulmia, mutta ak-

tiivisin osuus on itse opiskelijalla. Opiskelija käsittelee tiedon itse ja sisäistää sen merkityksen. (Kauppila 2007, 37-40.) Opiskelijalle tulisi tarjota haastavia ja realistisia oppimistilanteita, joissa opiskelijalle herää kysymyksiä ja ristiriitoja. Virheet tulisi nähdä osana oppimista, eikä niitä pidä välttää. (Fosnot 1996, 29.)

Konstruktivismiin mukaan oppiminen on aktiivista tiedon konstruointia ja oppiminen liittyy toimintaan. Se edellyttää opiskelijalta itseohjautuvuutta ja kekseliäisyyttä. (Fosnot 1996, 29.) Tärkeää on, että opiskelijalla herää opittavaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä, hän kokeilee ja käyttää ongelmanratkaisutaitojaan opittavan aiheen ymmärtämiseksi. Oppimisessa keskeisimpiä asioita ovat ymmärtäminen ja ajattelu. Tavoitteena on, että opiskelijalle syntyy omiksi ja tärkeiksi koettuja ongelmia, jotka ovat koulutuksen kannalta oleellisia. Oppiminen on aina tilannesidonnaista ja se jatkuu myös koulutustilanteiden ulkopuolella. (Rauste - von Wright 1997, 17-19.)

Konstruktivisessa oppimisessa ajattelu ja tiedon työstäminen ovat siis etusijalla. Sen takia tiedonkäsittelyyn liittyvät toimintatavat ja strategiat ovat opiskelijalle tärkeitä. Opiskelussa painotetaan syväoppimista. Sen sijaan että opitaan tietoa pintapuolisesti tai ulkoa, tärkeämpää on tiedon ymmärtäminen. Tiedon liittäminen tilanteisiin ja ympäristöön, jossa sitä käytetään, auttaa oppimista. Oppimista tukevat työelämäyhteydet, joissa tietoa voidaan jäsentää työelämän vaatimukset huomioon ottaen. Oppimisessa korostuu tiedon ymmärtäminen, kriittisyys, tiedon arviointi ja tiedon monipuolinen jäsentäminen. (Kauppila 2007, 43-44.)

Konstruktivismi ei ole mikään yhtenäinen oppimisteoria vaan se on muodostunut useasta eri lähteestä ja sillä on monia eri suuntauksia. Konstruktivismiin eri suuntauksia yhdistää näkemys, jonka mukaan tieto on aina yksilön tai yhteisöjen itsensä rakentamaa. Nämä suuntaukset tarkastelevat oppimista eri näkökulmista. Ne eroavat toisistaan erityisesti sen suhteen, tarkastelevatko ne yksilöllistä vai sosiaalista tiedon konstruointia. Konstruktivismi voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen: yksilökonstruktivismiin ja sosiaaliseen konstruktivismiin. (Tynjälä 2002, 38.)

Sosiokonstruktivisen näkemyksen mukaan sosiaalinen vuorovaikutus on oppimisessa välttämätöntä. Tämän näkemyksen mukaan opiskelija oppii ja hyödyntää aikaisemmin oppimaansa sosiaalisissa tilanteissa. Yksilökonstruktivismiin mukaan oppijan oma aktiivisuus korostuu oppimisessa. Sen mukaan oppiminen on yksilöllinen ja ainutlaatuinen tiedonrakentamisprosessi. Opiskelija on huomioitava yksilöllisesti, mikä voi tuntua opettajasta haasteelliselta. Opettajan tehtävänä on järjestää oppimistilanteet siten, että ne tukevat opiskelijan yksilöllistä tiedon konstruointia. Joissakin tapauksissa tämä edellyttäisi yksilöllistä ohjausta ja henkilökohtaisen opetusohjelman tekemistä. (Kauppila 2007, 42-43.)

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen vaikutus opettajan käytännön työhön

Käsitykset oppimisesta ja oppimistapahtumasta ovat muuttuneet konstruktivistisen näkemyksen myötä. Opettajan ja opiskelijan perinteisiä rooleja on merkittävästi horjutettu. Opiskelijan rooli on aktiivisempi kuin ennen ja opettajan rooli on muuttunut entistä enemmän ohjaajan rooliksi. Tästä huolimatta opettajalla säilyy asiantuntijan rooli. Opettajan rooli vaihtelee kuitenkin sen mukaan, mitä konstruktivismiin suuntausta käytetään tai korostetaan opetuksessa. (Kauppila 2007, 43.) Konstruktivistisen käsityksen mukaan oppiminen on siis oppijan aktiivista toimintaa eikä passiivista tiedon vastaanottamista. Niinpä opettaminen ei voi myöskään olla tiedon siirtämistä vaan oppimisprosessin, tiedon konstruoinnin ohjaamista. Opetuksessa on tärkeää huomioida, mitä oppija tekee ja miten hän toimii. (Tynjälä 2002, 61.)

Rauste - von Wrightin (1997, 19) mielestä hyvä opettaja osaa luoda oppimisympäristöjä, jotka herättävät opiskelijassa kysymyksiä ja auttavat häntä konstruoimaan vastauksia ymmärtäen, mihin ollaan pyrkimässä. Oleellista on, että opettaja harjaannuttaa opiskelijoiden ajattelu- ja ymmärtämisvalmiuksia antamalla heille mahdollisimman monipuolisesti palautetta heidän omasta toiminnastaan. Näin ollen koulutuksen keskeiseksi asiaksi nousee oppimaan oppimisen valmiuksien oppiminen.

Koska oppijan aikaisemmat tiedot ovat uuden oppimisen perustana, opetuksessa täytyy huomioida oppijan olemassa olevat tiedot, käsitykset ja uskomukset opiskeltavista ilmiöistä. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset asioista voivat olla hyvinkin paljon ristiriidassa kouluopetuksessa käsitellyn tiedon kanssa. Kun nämä aikaisemmat käsitykset nostetaan esiin ja käsitellään, opettajan on helpompi ymmärtää opiskelijoiden ajattelua ja näin ollen edistää opiskelijoiden oppimisprosessia. (Tynjälä 2002, 62.) Tämä korostuu erityisesti hiusalalla, koska kuluttajilla on paljon käsityksiä ja uskomuksia hiustenhoidosta, jotka poikkeavat ammattilaisten näkemyksistä. On siis tärkeää nostaa esille opiskelijoiden aikaisemmat käsitykset aina uudesta opittavasta aiheesta.

Koska opiskelijan aikaisemmillä tiedoilla ja toimintatavoilla opiskelutilanteessa on keskeinen merkitys oppimisessa, opiskelijan metakognitiivisten taitojen eli oman oppimisen tietoisuuden taitojen kehittämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Opiskelun alkuvaiheessa opettajan tuki ja kontrolli ovat tärkeitä, mutta niitä voidaan vähentää oppimaan oppimisen ja metakognitiivisten taitojen kasvamisen myötä. (Tynjälä 2002, 62.)

Ihmiset tulkitsevat asioita eri tavoilla ja asioiden merkitys voi hyvinkin paljon vaihdella eri ihmisten välillä. Opiskelijat voivat oppia eri asioita samoista sisällöistä. Tämän takia olisi hyvä käyttää sellaisia opiskelumenetelmiä, joissa opiskelijoiden erilaiset tulkinnat joutuvat kohtaamaan toisensa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Tynjälä 2002, 63.) Tällaisia menetelmiä

käytetään tehokkaasti Helsingin palvelualuejen oppilaitoksessa erilaisten ryhmätehtävien muodossa.

Tynjälän (2002, 64) mielestä on tärkeää, että opittua tietoa osattaisiin käyttää uusissa ja erilaisissa ympäristöissä. Hänen mielestä tätä edistää se, että opiskelussa tietoa kytketään monenlaisiin tilanteisiin, sitä käsitellään useista eri näkökulmista sekä käytetään erilaisia esitystapoja ja erilaisia oppimistehtäviä. Yksi keskeisimpiä konstruktivismiin vaikuttavista vaikutuksista opettamiseen on sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksen korostaminen oppimisessa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta opiskelija voi saada uusia näkökulmia omaan ajatteluunsa, saada sosiaalista tukea tai antaa sitä toisille. Oppimisen sosiaalisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta voidaan tehostaa erilaisilla yhteistoiminnallisilla opiskelumuodoilla, joissa on mahdollista jakaa tietoa, keskustella, neuvotella ja esittää erilaisia tulkintoja. (Tynjälä 2002, 65.)

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan myös oppimisen arviointi poikkeaa huomattavasti perinteisestä arvioinnista. Tiedon siirtämisen ajatukseen pohjautuvassa opetuksessa oppimista arvioidaan usein määrällisesti ja se painottuu tiedon toistamiseen. Konstruktivistisen käsityksen mukaan arviointi kohdistuu opiskelijan tiedon rakentamisen prosessiin. Oppimisprosessia ei arvioi pelkästään opettaja, vaan siihen osallistuu aktiivisesti myös opiskelija itse ja mahdollisesti myös hänen opiskelijatoverinsa. Oppimisen arvioinnilla on suuri vaikutus oppimisprosessiin. Kun oppimista arvioidaan pääasiassa tentin tai kokeen perusteella, opiskelija usein pyrkii opettelemaan ulkomuistiin opittavat asiat. Jos oppimista ei arvioidakaan tentillä, vaan opiskelija joutuu soveltamaan opittuja asioita, on hänen ensin ymmärrettävä ne, ennen kuin hän pystyy niitä soveltamaan. Tällöin opiskeluprosessi on hyvin erilainen kuin tenttiin lukiessa. Arvioinnin tulisi olla osa oppimisprosessia sen sijaan, että se olisi vain opintojakson loppuun sijoittuva irrallinen osa. (Tynjälä 2002, 65-66.)

Tällaista arviointia kuvaa hyvin Helsingin palvelualuejen oppilaitoksessa opintoihin kuuluvat taitonäytteet. Taitonäytteessä opiskelija toteuttaa tietyn käytännön harjoitustyön harjoituspäähän tai asiakkaalle ja lisäksi täydentää sitä kirjallisella tai suullisella tehtävällä. Näin opittu asia näytetään käytännössä eikä kirjallisia kokeita juurikaan käytetä. Taitonäytteen arvioi opettajan lisäksi myös opiskelija itse ja usein myös arvioidaan yhdessä muiden töitä.

Konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen pohjautuvassa opetussuunnitelmassa tärkeää on opialan keskeisten pääsisältöjen ja ongelma-alueiden määrittely. Kun taas perinteisissä opetussuunnitelmissa on usein kuvattu yksityiskohtaisesti opetuksen tavoitteet ja sisällöt. Konstruktivismiin mukaan tieto on suhteellista ja muuttuvaa, minkä vuoksi opetussuunnitelmassa on tärkeänä tavoitteena tiedonhankinnan ja elinikäisen oppimisen taidot. (Tynjälä 2002, 67.)

Rauste - von Wrightin (1997, 19) mukaan konstruktivistisesti suunniteltu opetussuunnitelma

sisältää vain keskeiset tavoitteet ja ideat, jotka mahdollistavat koulutusvaiheen kokonaisosaamisen.

5 Toiminnan kautta oppiminen

Koulutuksessa on perinteisesti arvostettu tietopohjaista osaamista ja opettamista. Tietokilpailuissa pärjääviä ihmisiä on yleensä aina pidetty viisaina. Elämässä tarvitaan kuitenkin usein enemmän käytännön osaamista. (Schunk, Berman & Macpherson 1999, 164.) Toiminnallista, käytäntöpainotteista opetusta ja tekemällä oppimista ei ole juuri arvostettu verrattuna teoriaan pohjautuvaan opetukseen ja oppimiseen. Seurauksena teoreettisten opintojen liiallisesta arvostuksesta koulujen opetusohjelmat ovat perinteisesti olleet hyvin teoriapainotteisia, jolloin tekemällä oppimiselle, käytännön työn harjoittelukselle ei ole jäänyt opetus suunnitelmassa riittävästi tilaa. Ammatillisessa koulutuksessa riittävä tekemällä oppiminen on erittäin tärkeää, joten liian voimakkaasti teoriaan painottuva opetus olisi syytä asettaa kriittisen tarkastelun alle. (Salakari 2010, 14.) Vuorisen (2001, 181) mukaan erityisesti nuorten koulutuksessa toiminnallisuus on tärkeää, koska nuoret kaipaavat aktiivista toimintaa ja toiminnallisuus lisää opiskelumotivaatiota.

Teoreettisten opintojen liiallisesta painotuksesta ammatillisessa koulutuksessa on seurannut se, että käytännön ammateissa tarvittavaa ammattitaitoa ei ole arvostettu riittävästi. Muutosta parempaan suuntaan on kuitenkin tapahtunut monilla aloilla ja toiminnallisia opetusmenetelmiä käytetään yhä enemmän. Positiivinen esimerkki on toisen asteen ammatillisen koulutuksen näytöt, jotka tulivat pakollisiksi nuorten koulutuksessa vuonna 2006. Näytössä opiskelija osoittaa osaamisensa käytännön työtilanteessa. Näytöt vaikuttavat siihen, millä tavalla ja miten opetetaan. Teoriaopetuksen osuus vähenee ja käytännön harjoitus lisääntyy. Näyttöjä voidaan suorittaa myös työpaikoilla koulun sijaan. Tällöin oppiminen ja sen osoittaminen tapahtuu aidossa oppimisympäristössä, mikä edistää koulutuksen työelämälähtöisyyttä. (Salakari 2010, 15.)

Maailman muuttuessa myös opetusmenetelmät muuttuvat. Koska tietoa on saatavissa nykyään valtavasti, tietopuolinen perinteinen opetus jää entistä vähemmälle. Tänä päivänä opiskelussa tärkeitä taitoja ovat itsenäinen tai ohjattu tiedonhankinta ja hankitun tiedon kriittinen arviointi, relevantin tiedon hyödyntäminen ja johtopäätösten tekeminen. Käytännön taitoja opittaessa tärkeää on opitun tiedon muuttaminen taidoksi. Vain harjoittelemalla tiedosta tulee taito, soveltamalla hankittua tietoa käytännössä. (Salakari 2010, 29-30.) Opetuksen sijaan oppimisen tulisi olla pääasia ja opetuksen lähtökohdan tulisi olla oppijakeskeisyys. Koulutuksen tavoitteet pitäisi asettaa kasvattamisen ja sivistämisen lisäksi myös työelämän tarpeisiin perustuviksi. Tämä olisi ensiarvoisen tärkeää, kun kyseessä on ammatinoppiminen tai ammattitaidon kehittäminen. Kaiken toiminnan tulisi lähteä opiskelijoiden tarpeesta oppia. Amma-

tinoppimisessa tulisi toteuttaa joustavia ja tarkoituksenmukaisia tapoja oppia, esimerkiksi harjoittelua ja oppimista työn yhteydessä. (Salakari 2010, 33.) Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa tämä toteutuu asiakaspalvelutöissä sekä työssäoppimisen jaksoilla.

Salakarin (2010, 34) mielestä oppijan roolin tulee olla aktiivinen ja vastuu opinnoista on oppijalla. Hän korostaa, että oppijan vastuunottoa opinnoista on tuettava monin eri tavoin. Opetus tulee järjestää sillä tavoin, että se jo sinänsä tukee tätä tavoitetta ja opettajat ja opinto-ohjaajat ovat tässä tärkeässä asemassa. Perinteistä oppituntiajattelua tulisi muuttaa erityisesti toisella asteella ja soveltaa toiminnallisia oppimismenetelmiä. Opiskelijat opiskelevat aiempaan verrattuna itsenäisemmin ja opettaja toimii entistä useammin oppimisen ohjaajana. Opiskelijat myös etsivät entistä enemmän itsenäisesti tietoa, joko yksin tai ryhmässä. Työelämälähtöisyys on ammatinoppimisessa erittäin tärkeää ja tiivis yhteistyö työelämän, yritysten ja yhteisöjen kanssa välttämätöntä.

5.1 Toiminnalliset oppimismenetelmät

Tekemällä oppiminen eli toiminnasta oppiminen (learning by doing, learning by action) on luultavasti kautta aikojen vanhin oppimismenetelmä (Vuorinen 2001, 79). Perinteisesti on kuitenkin ajateltu, että työ on opiskeltava ja opittava ensin, ennen kuin sitä ruvetaan tekemään. Tämä ajattelutapa muuttuu toiminnallisessa oppimisessa siten, että tekeminen aloitetaan vähäisin tiedoin ja opitaan lisää työtä tehdessä. Toiminnalla, kokeilemisella, yrityksellä ja erehdyksellä sekä luovuudella on merkittävä vaikutus oppimiseen ja motivaatioon. Haasteelliset oppimistilanteet motivoivat ja houkuttelevat oppimaan. (Salakari 2010, 17.) Toiminnallisia oppimismenetelmiä ei ole tarkkaan määritelty ja ne ovat vaikeasti rajattavissa. Kyseessä voi olla monenlaisia lähestymistapoja, joiden yhteinen lähtökohta on tekemällä oppiminen. Toiminnallisia oppimismenetelmiä voi olla monenlaisia, erilaisia aktiiviseen toimintaan perustuvia työtapoja käsitöistä draaman käyttöön ja peleistä ja leikeistä simulointiin. Näitä voidaan soveltaa oppimisen tavoitteiden mukaan. (Vuorinen 2001, 179-186.)

Monien käytännön taitojen ja töiden oppimisessa täytyy kokeilla ensin ja sen jälkeen korjata suoritusta, jos se ei onnistunut. Tällä tavoin opitaan lapsesta asti arkipäivän taitoja, tekemällä, yrityksen ja erehdyksen kautta. Lapsuudessa saadaan kuitenkin opastusta oppimiseen esimerkiksi omilta vanhemmilta. Sosiaalisuudella onkin suuri merkitys oppimisessa heti alusta alkaen. (Salakari 2010, 18.) Toiminnallinen oppiminen on usein sosiaalista, mikä tukee oppimista. Yleensä parhaiten oppii tekemällä yhteistyötä muiden kanssa. Tärkeää on, että ryhmän jäseniä ohjataan heti alussa auttamaan toisiaan ja tekemään yhteistyötä ongelmien ratkaisemiseksi. (Vuorinen 2001, 180.)

Toiminnallisuus on tärkeä keino opetuksen konkretisoinnissa. Toiminnallisessa oppimisessa kohdataan todellisuus, tutustumalla, kokeilemalla, harjoittelemalla ja osallistumisella. Konkreettiset oppimistilanteet ovat tehokkaita, koska niissä oppiminen perustuu omiin kokemuksiin ja opiskelija saa välittömän palautteen osaamisestaan. (Vuorinen 2001, 180.) Oppimistilanteet tulisi järjestää mahdollisimman lähelle käytännön työtilanteita, jotta teorian ja käytännön välistä kuilua voitaisiin kaventaa. Oppimisen tulisi olla tavoitteellista, merkityksellistä ja mielenkiintoista opiskelijalle. (Schank ym. 1999, 163.) Toiminnallisessa oppimisessa oppiminen alkaa tekemisellä. Aluksi tietoa ei tarvita kuin vähän, sen verran, että voidaan aloittaa tekeminen turvallisesti. Oppimisen ja tekemisen edetessä tietoa hankitaan jatkuvasti lisää. Tässä vaiheessa oppimisen ohjaus on tärkeässä osassa ja edistää oppimista. (Salakari 2010, 18.)

Schank, Berman ja Macpherson (1999, 163-164) korostavat oppimisen motivaation merkitystä, sen luomista ja ylläpitämistä. Heidän mukaansa oppijat tulisi asettaa tilanteisiin, joissa he tavoitteet saavuttaakseen joutuvat itse hankkimaan siihen tarvittavat tiedot ja taidot. Oppimisen kannalta on tärkeää, että opiskelijat joutuvat ponnistelemaan saavuttaakseen tavoitteen.

5.2 Tekemällä oppiminen käytännössä

Taitojen oppiminen on suurimmaksi osaksi kokemuseräistä tekemällä oppimista. Taitojen oppimisen prosessia voidaan kuvata seuraavasti: Aluksi opettaja tai ammattilainen näyttää mallia, jonka mukaan toimitaan, osaksi tiedostetusti, mutta enimmäkseen tiedostamatta. Malleja voidaan seurata myös esimerkiksi videolta, jossa työskentelee kokenut ammattilainen. Myöhemmässä vaiheessa oman ajattelun merkitys kasvaa ja oppiminen muuttuu konstruktivisemmaksi. Esimerkiksi ongelmatilanteet edistävät ajattelun ja syvällisemmän pohtimisen oppimista. Oppiminen tapahtuu tekemällä, itse koettujen tapausten kautta. (Salakari 2010, 171.) On kuitenkin muistettava, että toiminnallinen oppiminen tarvitsee myös teoriaopetusta tuekseen (Vuorinen 2001, 181).

Taitojen oppimista eri tilanteissa voidaan kuvata erilaisten oppimisteorioiden avulla. Niiden avulla voidaan tarkastella oppimistilanteita ja sitä kautta kehittää opetusta. Kokemuseräisessä oppimisessä oppiminen tapahtuu tekemisen kautta ja aidon kokemuksen merkitys korostuu. Yksinkertaisten motoristen taitojen oppimista voidaan kuvata behavioristiseksi oppimisteoriaksi. Konstruktivistisessa oppimisteoriassa opittua sovelletaan käytännön tilanteissa, kun taas sosiokulttuurisen oppimisen teoriassa korostetaan työyhteisössä oppimista. Eri teorioita voidaan käyttää kuvaamaan ammattiin liittyvän taidon erilaisten osataitojen oppimista. Taitojen oppiminen on yleensä vaiheittaista, aluksi usein mallioppimista ja osaamisen lisääntyessä enemmän konstruktivistista. (Salakari 2010, 171.)

Nykymaailmassa tapahtuu jatkuvasti nopeita muutoksia. Tämä näkyy Salakarin (2010,39) mukaan varsinkin työelämässä, jossa tarvittavat ammattitaitovaatimukset muuttuvat yhä nopeammin. Hän korostaa sitä, että perusammattitaidon lisäksi on opittava uusia valmiuksia työympäristön ja muutosten aiheuttamien vaatimusten muuttuessa. Tämän takia tarvitaan oppimaan oppimisen taitoja, joiden avulla nopeisiin muutoksiin on helpompi sopeutua. Oppimisessa tarvitaan metakognitiivisia taitoja, eli oppijan tietoisuutta siitä millainen hän on oppijana, millä tavoin hän parhaiten oppii ja miten oppimisen taitoja voidaan kehittää. Oppimaan oppimisen taitoja tulisi harjoitella ja kehittää jo opiskeluvaiheessa. Jotta näin tapahtuisi, opetusmenetelmien tulisi olla opiskelijalähtöisiä. Oppimisprosessin aikana on oltava mahdollisuuksia etsiä, valita ja arvioida tietoa ja tehdä päätelmiä. Opetus ei voi olla vain tiedon siirtoa opettajalta opiskelijalle. (Salakari 2010, 29.)

6 Ammatinopettajan uudet osaamisvaatimukset

Ihmisillä on usein muodostunut perinteisiä mielikuvia opettajan työstä, koska jokainen on ollut opetettavana. Opettaja kuvitellaan usein henkilöksi, joka puhuu, esiintyy ja opettaa, siirtää tietoaan ja osaamistaan seuraavalle sukupolvelle. Monesti myös oletetaan opettajan työn olevan kevyttä puolipäivätyötä, johon sisältyy pitkät lomat. Ammatillisen opettajan työ on todellisuudessa haastavaa ja vaatii jatkuvaa kehittymistä. Ammattitaitoinen opettaja ei keskity omaan esiintymiseen luokan edessä, vaan opiskelijoihin ja oppimisen edistämiseen erilaisen opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen avulla. Tämä voi joskus tarkoittaa myös sitä, että opettaja on hiljaa ja sivuroolissa. (Annala & Heinonen 2009, 19.)

Ammatillisen opettajan työ on muuttunut radikaalisti viimeisen 15 vuoden aikana. Muutoksia on tapahtunut opetussuunnitelmissa, oppimisympäristössä ja verkostoissa. (Puustinen 2010.) Muutoksiin on vaikuttanut oppimiskäsitysten kehittyminen sekä yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuneet muutokset. Kokonaisuudessaan ammatillisen opettajan työ on hyvin yhteistoiminnallista, joka tarkoittaa opettajien keskinäistä yhteistyötä ja tiivistä työelämäyhteistyötä. (Annala & Heinonen 2009, 19.) Haaga-Helian ammatillisen opettajakorkeakoulun opetuksessa painotetaan tänä päivänä etenkin opettajien ohjaus-osaamista, yhteisö- ja verkosto-osaamista sekä tutkimus- ja kehittämisosaamista. (Puustinen 2010.)

Puustisen (2010) haastattelussa Haaga-Helian ammatillisen opettajakorkeakoulun johtaja Jari Laukian mukaan ammatillisen opettajan ammattitaito tulisi laittaa tarkastelun alle. Hänen mielestään ammatillisen opettajan tulisi olla pätevä opettaja sekä oman alansa ammattilainen. Opettajalta vaaditaan oppimisprosessin johtajuutta ja opettajan tulee mahdollistaa oppiminen. Tämä näkyy uusissa opetussuunnitelmissa. Opettajan tehtävänä on tarjota opiskelijalle hyvät mahdollisuudet oppia oman toiminnan kautta.

Paason ja Korennon (2010, 47) tekemän tutkimuksen mukaan opettajat hallitsevat ammatti-pedagogisen ja peruspedagogisen osaamisen, mutta opiskelijoiden oppimisvaikeuksien tunnistamisessa ja erityispedagogiikan taidoissa todettiin olevan puutteita. Tutkimuksen mukaan opettajat kokevat haasteelliseksi erilaisten oppijoiden kohtaamisen, yksilöllisyyden huomioimisen sekä opiskelijoiden motivoinnin. Tekemällä oppiminen on nykyään paljon käytetty oppimismenetelmä. Tutkimuksen mukaan erilaisten, uusien opetusmenetelmien käytössä ja kehittämässä on toivomisen varaa. Tämä voi johtua vanhoihin opetusmenetelmiin urautumisesta, kädentaitojen harjaantumisen vähenemisestä ja vanhojen koulutusmallien ylläpitämisestä.

Ammatinopettajan työssä on edelleen tärkeänä perustana kasvatustieteet. Tämä johtuu siitä, että ammatillisessa koulutuksessa painopiste on siirtynyt yhä enemmän kasvatukseen puolelle ja yksilöllinen opiskelumahdollisuus halutaan antaa kaikille. Usein 16 - vuotiaat eivät ole vielä täysin valmiita itsenäiseen opiskeluun, joten opettajan tulee osata suhtautua kasvavan ja aikuistuvan nuoren tarpeisiin. Kasvatustiede antaa opettajalle valmiuksia ja työvälineitä, jotka auttavat muun muassa erilaisten opiskelijoiden kohtaamisessa. Erilaisilla opiskelijoilla tarkoitetaan tässä maahanmuuttajia, erityisopetusta tai - tukea tarvitsevia sekä yleensä yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten mukana muuttuvia uusia sukupolvia. Ammatillisen opettajan osaamistarpeiden näkökulmasta katsottuna kasvatustieteiden perusopintoja tulisi kohdistaa enemmän nuorten kasvuun ja kasvatukseen. Opettajien koulutuksessa voisi keskittyä enemmän kasvatussosiologiaan ja kasvatopsykologiaan, jotta opettajat osaisivat edistää nuorten ja tukea tarvitsevien aikuisopiskelijoiden asioita. (Paaso & Korento 2010, 49.)

Ammattipedagogiikalla on edelleen vahva merkitys. Sillä tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen opetuksen ja oppimisen tavoitteita, sisältöjä ja materiaaleja. Ammatinoppimista tulisi käsitellä monista eri näkökulmista ja monien eri menetelmien avulla. Opettajan tulee toimia monipuolisesti ja tekemällä oppimisen merkitys korostuu entisestään. Ammattialat kehittyvät jatkuvasti työelämän muuttumisen myötä. Opettajien on tunnettava hyvin työelämän muuttuvat tarpeet, jotta he pystyisivät opettamaan työelämässä vaadittavia tietoja ja taitoja ajan tasalla. (Paaso & Korento 2010, 49.)

Opettajiin kohdistuvat odotukset ovat hyvin ristiriitaisia. Opettajilta odotetaan entistä enemmän ohjausta, samalla kun voimavaroja leikataan. Ohjauksen tulisi kuulua jokaisen opettajan työhön, ei vain opinto-ohjaajien. Ohjaus on neuvottelua ja vuorovaikutusta opiskelijan kanssa. Oppijan oppimiselle ja kehittymiselle on annettava riittävästi huomiota. Koulutuksessa itse oppijalla ja hänen toiminnallaan on keskeinen rooli ja oppimismenetelmät ovat sitä tukevia. (Puustinen 2010, 27.) Paason ja Korennon (2010, 50) mukaan jokaisen opettajan tulisi hallita opinto-ohjaukseen liittyvät perustiedot ja - taidot, vaikka vain osan opettajista kannattaa siihen erikoistua. Opinto-ohjaaja ei ehdi perehtyä jokaisen opiskelijan asioihin pe-

rusteellisesti. Sen takia ryhmänohjaajien ja muiden opettajien opinto-ohjaus voi ennalta ehkäistä oppimisongelmia.

Oppimisen ohjaaminen

Ammatillisen opettajan keskeisin osaamisalue on erilaisten opiskelijoiden oppimisen ohjaaminen. Opettajan tulee osata suunnitella ja toteuttaa opetus- ja oppimistilanteita erilaisille oppijoille ja opiskelijaryhmille erilaisissa oppimisympäristöissä. Ammattialan käytännön taitojen oppimisen ohjaaminen korostuu erityisesti ammatillisen opettajan työssä. Opettajan tulee osata oppimisen ja sen ohjaamisen käytäntöä ja teoriaa. (Kähkönen 2009,29.) Oppimisen ohjaaminen on aina käytännöllistä toimintaa, tapahtuu se sitten oppilaitoksessa, työpaikoilla tai verkossa. Ohjaustilanteissa opettajan tekemät käytännön ratkaisut voivat olla teoreettisesti perusteltuja tai sattumanvaraisia. Opettajan keskeistä osaamista ovat oppimisen lainalaisuuksien tuntemus ja toiminnan teoreettinen hallinta, joka perustuu tietoiseen käsitykseen oppimisesta. (Keurulainen 2006, 226.)

Opettajan tulee oppimisen yleisten lainalaisuuksien tuntemuksen lisäksi ymmärtää ihmisten erilaisuus oppijoina. Opettajan tulee osata vastata erilaisten oppijoiden oppimistarpeisiin sekä kyetä sopeuttamaan ohjaustoiminta resurssien sallimiin puitteisiin. (Keurulainen 2006, 226.) Hyvä opettaja omaa ihmissuhdetaitoja sekä kykyä olla aidosti kiinnostunut opiskelijoista, heidän ongelmistaan ja kehittymisestä. Tämä on tärkeää, koska opettajan tulee entistä enemmän tukea oppijan kasvua ja motivoida oppimista. Opiskelijan tulee olla itseohjautuva toimija, joksi opettajan tulee osata häntä ohjata. Opettaja ohjaa oppimisprosesseja ja organisoii koulutusta, eikä enää vaan perinteisesti opeta. Kun oppimisympäristöt kehittyvät, myös opettajalta vaaditaan uudenlaisia taitoja kuten verkkopedagogista ja verkosto-osaamista. Hyvän opetus- ja ohjaustyön tulisi perustua tietoiseen käsitykseen oppimisesta, osaamisen rakentumisesta sekä ihmisestä oppijana. (Kähkönen 2009,29-30.)

Oppimisen ohjauksessa voidaan käyttää erilaisia keinoja, joiden avulla opettaja pyrkii edistämään opiskelijan ja opiskelijaryhmän oppimista, luomaan mahdollisuuksia oppimiseen ja herättämään ja säilyttämään oppimishalua. Opettajan tulee tuntea opiskelijoiden ajatuksia, asenteita ja ongelmanratkaisuprosesseja, jotta hän voi vaikuttaa oppimisen edistämiseen. Opettajan tulisi tukea ja rohkaista opiskelijaa hänen toimintatapojensa ja oppimisvalmiuksiensa tutkimisessa ja tunnistamisessa. Opettajan tulisi myös pystyä tunnistamaan eniten tukea tarvitsevat opiskelijat ja ne, joilla on oppimisvaikeuksia. (Kähkönen 2009,31.)

Aikaisemmin opettajan tuli noudattaa tiukasti ja kyseenalaistamatta opetussuunnitelmaa. Nykyään opettajalta edellytetään taitoa ja tahtoa jatkuvasti kehittää opetussuunnitelmaa tilanteen mukaan. Opettajan osaamiseen kuuluu osata lähestyä opetussuunnitelmaa tulkitse-

vasti. Opettajalta vaaditaan monissa tilanteissa luovuutta, joustavuutta ja tilanneherkkyyttä. (Keurulainen 2006, 226.)

7 Tutkimus

Tämän tutkimuksen hypoteesina on se, että toiminnallisilla oppimismenetelmillä opettaminen on haasteellista. Työn tutkimuskysymykset ovat: kokevatko opettajat toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamisen haasteelliseksi, miten opetussuunnitelmaa voitaisiin kehittää toimivammaksi myös opettajan toiminnan kannalta, tarvitaanko opettajille lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin ja miten toiminnalliset oppimismenetelmät toteutuvat opetuksessa.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska haastattelemalla tutkimuksen kohderyhmää aiheesta voidaan saada syvällisempiä mielipiteitä ja näkemyksiä, kuin kvantitatiivisen kyselylomakkeen avulla. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jonka aineisto hankitaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160). Haastattelu on luonnollinen valinta tiedonkeruumenetelmäksi, koska siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen ja haastateltavien mukaan. Haastattelussa vastaajalla on mahdollisuus tuoda mielipiteitään ja ideoitaan mahdollisimman laajasti ja vapaasti esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.)

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Tutkimuksen otannan perusjoukkona olivat hiusalan opettajat Helsingin palvelualuejen oppilaitoksessa. Perusjoukosta valittiin harkittu ja tarkoituksenmukainen näyte. Haastateltavat valittiin sen perusteella, että mukana olisi sekä uusia opettajia sekä opettajia, jotka ovat opettaneet jo pitkään. Haastateltavien joukkoon haluttiin sekä naisia että miehiä. Näin tutkimukseen oli mahdollista saada erilaisia näkökulmia. Haastateltavilta kysyttiin suostumusta haastatteluun henkilökohtaisesti. Kaikki, joilta kysyttiin, suostuivat haastatteluun. Alustavan suunnitelman mukaan haastateltavien määrä oli viisi ja tähän lukuun myös lopulta päädyttiin.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastattelua kutsutaan usein puolistrukturoiduksi haastatteluksi, jossa teemat eli kysymykset on määrätty ennalta, mutta ne muokkautuvat haastattelutilanteessa haastateltavan mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47). Teemakysymyksiä oli kahdeksan (liite 1) ja tarkentavia kysymyksiä esitettiin tilanteen ja haastateltavan mukaan. Tutkimusaineistona käytettiin haastattelunauhaa eli haastattelut nauhoitettiin ja nauhoitukset litteroitiin. Litteroidessa haastattelut muutettiin puhekielestä

kirjakeleksi ja turhat täytesanat jätettiin pois, jotta analyysissä käytetyt sitaatit olisivat helposti ymmärrettävissä ja niistä ei pystyisi niin helposti tunnistamaan haastateltavia.

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua, koska se on luonteva tapa analysoida teemahaastattelujen aineistoa. Teemoittelulla tarkoitetaan tässä sitä, että tulosten analysoinnissa tarkastellaan sellaisia piirteitä, jotka nousevat esille aineistosta ja ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Nämä pohjautuvat teemahaastattelun teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173.) Haastateltavien vastauksia vertailtiin ja analysoitiin kysymys kerrallaan ja niistä etsittiin yhtäläisyyksiä ja samanlaisia teemoja.

7.2 Haastateltavien taustatiedot

Haastateltavista opettajista kolme on naisia ja kaksi on miehiä. Kaikki haastateltavat ovat päätoimisia hiusalalan opettajia Helsingin palvelualueen oppilaitoksessa. Kaksi haastateltavista on toiminut päätoimisena opettajana reilun vuoden, yksi haastateltavista kuusi vuotta, yksi 18 vuotta ja yksi 20 vuotta. Kaikilla haastateltavilla on parturi-kampaajan koulutus. Kolmella haastateltavista on ammatinopettajan pätevyys eli ammattikorkeakoulututkinto (estonomi) ja ammatillisen opettajakorkeakoulun tutkinto. Yhdellä haastateltavalla on estenomin tutkinto, mutta ei vielä ammatillisen opettajakorkeakoulun tutkintoa ja yksi haastateltavista opiskelee parhaillaan estenomiksi.

8 Tulokset

8.1 Opiskelijan aktiivisen roolin toteutuminen

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymystä numero yksi (liite 1). Opettajien mielestä opiskelijan aktiivisen roolin ja opettajan roolin toimia ohjaajana, kannustajana ja tukijana oppimisessa toteuttaminen on opetuksessa mahdollista ja kaikki opettajat suhtautuivat tähän oppimiskäsitykseen myönteisesti. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tämä on ainoa tapa opettaa niin, että oikeaa oppimista tapahtuu. Tietoa ei voida ”kaataa” opiskelijalle. Opettajien mielestä oppimisen halun täytyy lähteä opiskelijasta itsestään ja opettajien tulisi ohjata ja johdatella opiskelijoita oikeaan suuntaan. Yksi opettaja totesi aiheesta näin:

”Kädentaitoammattia ei opi muuten kuin aktiivisesti tekemällä, ei papereista eikä kirjoista lukemalla vaan aktiivisesti tekemällä ja olemalla itse aktiivinen tekijä”.

Toinen haastateltavista uusista opettajista kaipaisi kuitenkin tukea ja keinoja opiskelijoiden aktivoimiseen. Hän koki oppineensa monia asioita ”kantapään kautta” ja kertoi huomanneensa tekevänsä joitain opiskeluun liittyviä asioita opiskelijoiden puolesta. Uutena opettajana

helposti ottaa liikaa vastuuta opiskelijoiden puolesta, mutta kokemuksen kautta tämä taito usein kehittyy.

Yksi haastateltavista kyseenalaisti opiskelijan aktiivisen roolin toteutumisen, koska hänen mukaansa opiskelija on uuden opetussuunnitelman mukaan aika tiukassa opettajan kontrollissa siinä että mitä tehdään ja miten tehdään. Hänen mielestään opiskelijan luovuudelle ja aktiivisuudelle ei jää riittävästi tilaa, kun suurin osa harjoitustöistä on ennalta määrättyjä ja kaikille samoja.

8.2 Opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioiminen

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymystä numero kaksi (liite 1). Kysyttäessä haastateltavilta millä tavalla heidän työssään konkreettisesti tapahtuu opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioiminen, vastauksista löytyi paljon yhtäläisyyksiä. Opettajat pyrkivät huomioimaan opiskelijoiden erilaiset tavat oppia. Esimerkiksi opiskelujen alkuvaiheessa voidaan tehdä oppimistyylistesti, jonka avulla voidaan selvittää millä tavalla opiskelija oppii parhaiten. Opettajat huomioivat ryhmäopetuksessa erilaiset oppijat käyttämällä mahdollisimman paljon erilaisia opetustapoja. Käytännön opetus tapahtuu usein niin, että opettaja näyttää harjoiteltavan työn harjoituspäähän, eli tekee ”demon”, sitten voidaan katsoa sama työ dvd:ltä, katsoa kirjan kuvia ja lukea kirjan ohjeita ja myös annetaan suullisia ohjeita. Opettajat ohjaavat opiskelijoita myös henkilökohtaisesti, tarvittaessa kädestä pitäen. Tärkeäksi asiaksi koettiin myös henkilökohtaisen, yksilöllisen palautteen antaminen. Tämä vaatii opettajalta paljon. Kuten yksi haastateltavista totesi:

”Se vaatii opettajalta tosi paljon, silmää selässä ja otsassa ja tosi tiukkaa läsnäoloa ja haukan lailla kiertelyä ja katselua”.

Opettajat kokevat opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioimisessa erityisen haasteelliseksi suuret ryhmäkoot. Tämä asia nousi esiin jokaisessa haastattelussa. Eli kun ryhmäkoot ovat suuria, ei opettajan aika riitä kaikkien opiskelijoiden yksilölliseen huomioimiseen. Helposti käy niin, että opettaja huomioi yksilöllisesti eniten niitä opiskelijoita, jotka eivät pärjää ilman henkilökohtausta ohjausta tai heillä on oppimisvaikeus. Silloin muiden opiskelijoiden yksilöllinen huomioiminen kärsii. Opiskelijoiden yksilöllisen oppimisen huomioimiseen kuuluu kaikkien opiskelijoiden huomioiminen, myös sellaisten jotka oppivat ja edistyvät nopeammin. Tällaiset opiskelijat jäävät helposti huomioimatta, koska he pärjäävät niin hyvin. Haasteelliseksi mainittiin myös se, että opiskelijan on joskus vaikeaa tunnistaa itse, miten hän oppii parhaiten.

Haasteelliseksi mainittiin myös yksittäisiä tapauksia, joissa opiskelijalla on todellisia vaikeuksia esimerkiksi hahmottamisessa, eikä hän millään kykene sisäistämään jotain opittavaa asiaa. Silloin opettaja joutuu todella miettimään erilaisia opetustapoja ja keinoja. Toisaalta haastateltavien suurimmat onnistumiset liittyivät juuri tällaisten haastavien tilanteiden ratkomiin, joissa he ovat lopulta keksineet keinon, millä tavalla opiskelija omaksuu opittavan asian. Yksi haastateltavista mainitsi myös kokeneensa onnistumisia oman innostuneisuutensa kautta. Eli kun opettaja on itse ollut innostunut, niin opiskelijatkin jaksavat innostua.

”Kyllähän sekin on tietynlaista yksilöllisyyden huomioimista siinä mielessä että haluaa kannustaa omalla innostuneisuudellaan jokaista eteenpäin omalla tavallaan”.

8.3 Toiminnalliset oppimismenetelmät ja niiden vaikutus opiskelijoiden oppimiseen ja oppimismotivaatioon

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymyksiä numero kolme ja neljä (liite 1). Opetus tapahtuu paljon toiminnan ja tekemisen kautta, onhan kyseessä kädentaitoammatti. Perinteinen tapa opettaa on se, että opettaja näyttää mallia ja opiskelijat tekevät perässä. Opettajat mainitsivat monia erilaisia toiminnallisia opetustapoja. Ongelmalähtöisiä opetusmenetelmiä käytetään paljon. Eli kokeillaan ensin ja pohditaan sitten, mikä meni pieleen ja miten asian voisi tehdä toisella tavalla. Nämä ongelmalähtöiset menetelmät on todettu tehokkaammaksi tavaksi oppia, kuin jos esimerkiksi pohdittaisiin samoja asioita teoriassa. Haastateltavista naisopettajat mainitsivat käyttävänsä opetuksessa myös erilaisia pelejä ja leikkejä. Näistä esimerkkinä sananselityspeli ”alias”, jossa selitetään ammattikäsitteitä. Esimerkiksi permanenteissa on paljon käsitteitä, jotka täytyy oppia ja pelin avulla ne usein jäävät paremmin mieleen. Miesopettajat korostivat painottavansa opetuksessa eniten ongelmalähtöistä oppimista ja käytännön harjoittelua.

Myös sellaisia menetelmiä mainittiin, jossa opiskelijat toimivat ryhmissä tai pareittain ja seuraavat toistensa töitä ja antavat toisilleen palautetta. Yksi haastateltavista kertoi käyttävänsä erilaisia projektitöitä, esimerkiksi opiskelijoiden tekemä muotinäytös tai se, että mennään laittamaan hiuksia erilaisille messuille, teemapäiville ja niin edelleen. Tämä on hyvä konkreettinen toiminnallinen työ, josta opiskelijat yleensä innostuvat.

Kaikki haastateltavat kokivat toiminnallisten oppimismenetelmien vaikuttavan positiivisesti opiskelijoiden oppimismotivaatioon. Toiminnallisuus tekee opiskelusta mielenkiintoista ja opiskelijat ovat olleet innostuneempia kuin aikaisemmin. Opettajat olivat myös yksimielisiä siitä, että oppiminen tapahtuu tehokkaammin tekemisen kautta ja siten, että teoriaa opetetaan pienissä paloissa ja liitetään käytännön harjoitteluun. Yhden haastateltavan mukaan kui-

tenkin löytyy niitäkin opiskelijoita, joille on vaikeaa ryhtyä tekemään asiaa, jota he eivät vielä ole ymmärtäneet.

Opettajat, jotka ovat opettaneet myös edellisten opetussuunnitelmien mukaan, ovat huomanneet opiskelijoiden osaamisen tason nousseen uuden opetussuunnitelman myötä. Kun teoriaa on vähemmän, käytännön harjoittelulle jää enemmän aikaa ja käytännön osaamisen taso nousee. Tähän varmasti vaikuttaa myös opiskelijoiden innostuneisuus ja ennakkoluulottomuus oppimiseen, kun ensin ei opiskella teoritietoa. Yksi haasteltavista kommentoi asiaa näin:

”Se että ei istuta paikallaan odottamassa toiminnan alkamista, niin sillä on iso merkitys siihen motivaatioon. Ja se, että teoria sidotaan siihen tekemisen yhteyteen, niin se avautuu huomattavasti nopeammin, kuin siellä paperilla ja kalvolla.”

Opettaja, jolla on 20 vuoden kokemus opettamisesta, kertoi haasteelliseksi vanhoista tavoista poisoppimisen ja uusien toimintatapojen hyväksymisen. Hän kuitenkin pitää uusia toimintatapoja parempina ja tehokkaampina oppimisen kannalta. Hän totesi aiheesta seuraavasti:

”Ehkä tässä suurin jarrutus itselle on sellainen, että pitää hyväksyä se, että lähtee pienissä paloissa ja käytännön kautta. Sitä kautta, mikä luo pohjaa, mihin ujuttaa sitä entisaikojen sanottua teoritietoa. Ja sitten kun on pohja mille tartuttaa sitä. Jos me alamme työstää teoriaa tuntitolkulla heti koulun alussa, niin sillä ei ole tarttumapintaa. Se ei liity mihinkään, se on vaan teoriaa teorian vuoksi, jolla ei ole mitään merkitystä.”

8.4 Uuden opetussuunnitelman vaikutus opettajan työn rasittavuuteen ja jaksamiseen työssä

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymyksiä numero viisi ja seitsemän (liite 1). Kaikki haastateltavat kokivat uuden opetussuunnitelman ja toiminnallisten menetelmien vaikuttaneen heidän työssä jaksamiseen positiivisesti. He kokivat että opetustyö on mielekkäämpää, kun saa tehdä enemmän ja teoriaopetusta on vähemmän. Suurin osa haastateltavista mainitsi myös, etteivät he koe olevansa ”luennoitsijatyyppejä” vaan opettavat mieluummin käytännön kautta. Yksi haastateltavista kuvaili tuntevansa itsensä edelleen enemmän kamppajaksi kuin opettajaksi. Mielekkääksi toiminnalliset oppimismenetelmät tekee myös se, että näkee konkreettisesti oppimisen tapahtumista ja työn etenemistä.

Toisaalta opettajat kokivat myös että, toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettaminen vaatii heiltä enemmän osallistumista ja aktiivisuutta. Opettajan tulee olla enemmän hetkessä mukana ja ohjata opiskelijoita yksilöllisemmin kuin aikaisemmin. Yksi haastateltava mainitsi, että se vaatii opettajalta 110 % läsnäoloa. Toiminnallisuus lisää myös työn fyysistä

kuormittavuutta, sillä opettajien täytyy kierrellä luokassa työpisteeltä toiselle jatkuvasti. Myös ”paperityöt”, joita aikaisemmin ehti joskus tekemään tuntien aikana, jäävät nyt omalle ajalle. Näistä seikoista huolimatta opettajat kokivat muutoksien vaikuttavan positiivisesti työssä jaksamiseen. Yksi haastateltava kuvasi aihetta näin:

”Tällainen teorian ja tekemisen sotkeminen keskenään tai teorian pilkkominen tekemisen sekaan vaatii, että pitää tiedostaa koko ajan missä mennään, milloin voidaan mennä eteenpäin ja milloin kaikki on saman kysymyksen äärellä. Sanoisin että tämä on ehkä rasittavampaa, joskin myös antoisampaa. Joudumme oikeasti ottamaan vastuun, että opiskelija on opinut opetettavan asian, eikä vain käynyt läpi sitä teoriassa.”

Haasteeksi uudessa opetussuunnitelmassa nousi opetukseen varatun ajan riittämättömyys. Opettajat kokivat, että tietyissä opinnon osissa, esimerkiksi leikkauksen perusteissa ei opetukseen varattu aika aina riitä. Tämä johtuu siitä, että uutta opetettavaa asiaa on niin paljon ja ryhmäkoot ovat suuria. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että opinnon osien kiireellisyys johtuu taitonäytteiden määrästä. Taitonäytteet ovat käytännön osaamisen ”kokeita”, joissa opiskelija näyttää taitonsa tietyissä harjoitustöissä, jotka ovat kaikille samat. Taitonäytteitä on ensimmäisen vuoden opinnon osissa useampia. Haastateltavan mielestä taitonäytteiden määrä on liian suuri, sillä nyt kaikki harjoittelu tähtää vain niiden suorittamiseen eikä jää tilaa ”luovemmalle ja rennommalle harjoittelulle”. Yksi opettajista oli sitä mieltä, että ei ole riittävästi aikaa miettiä etukäteen uusia toiminnallisia oppimismenetelmiä, esimerkiksi pelejä tai leikkejä. Toisaalta esille nousi myös se, että tuntien suunnitteluun menee vähemmän aikaa kuin aikaisemmin, sillä ei esimerkiksi tarvitse valmistella niin paljon teoriatunteja.

8.5 Koulutuksen riittävyys

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymystä numero kuusi (liite 1). Kaikki haastateltavat kokivat saaneensa riittävästi koulutusta ja ohjausta uuden opetussuunnitelman mukaan opettamiseen. He olivat tyytyväisiä säännöllisesti järjestettäviin palavereihin, joissa käsitellään opetussuunnitelmaan liittyviä asioita (ns. ”ops meeting”). Näissä tapaamisissa käydään yhdessä läpi niitä asioita, joita on noussut esille opetussuunnitelman toteuttamisesta. Haastateltavat ovat kokeneet erittäin hyödyllisiksi nämä palaverit, sillä niissä on yhdessä mietitty ja ratkottu ongelmia ja jaettu kokemuksia siitä, miten mikäkin asia käytännössä kannattaisi toteuttaa. Aiheesta kommentoitiin seuraavasti:

”Mielestäni meillä on ollut ihan ehdottoman mahtavaa tämä ohjaus, verrattuna siihen mitä olen kuullut opettajilta muissa kouluissa. Mutta sen takia meidän oppilaitoksemme opettajat ovat nyt sitä mieltä, että meillä on nyt paras opetussuunnitelma ikinä. Ja että me olemme nyt saaneet siihen paljon ohjausta.”

”Meistä ne, joilla on aikaisempaa kokemusta kurssien opetuksesta ja käytännön toimivasta toteutuksesta, olemme jakaneet tietoa muille eteenpäin. Se on ollut ihan mielettömän ihanaa.”

Haastateltavat korostivat sitä, kuinka hyvin opettajat ovat myös keskenään auttaneet toinen toisiaan ja jakaneet yhdessä kokemuksia. Haastateltavista molemmat uudet opettajat kertoivat saaneensa aina apua ja neuvoa, jos ovat niitä tarvinneet. Yksi haastateltavista kertoi pysyvänsä ajan tasalla uuden opetussuunnitelman suhteen, koska hän itse hakeutuu ”tiedon äärelle”. Ohjausta on tarjolla riittävästi, mutta on eri asia, osallistuvatko kaikki opettajat näihin palavereihin. Myös toinen haastateltava mainitsi sen, etteivät kaikki opettajat aina pääse osallistumaan näihin tapaamisiin.

Haastateltavat eivät kaivanneet lisäkoulutusta varsinaisesti uuteen opetussuunnitelmaan liittyen. Toinen uusista opettajista kertoi kuitenkin kaivanneensa enemmän perehdytystä uuteen opetussuunnitelmaan töiden alkaessa, vaikka myöhemmin ohjaus onkin ollut riittävää. Kaksi haastateltavista toivoi lisäkoulutukseksi sellaista kurssia, jossa opettajat pääsisivät itse harjoittelemaan ammatillisia töitä. Eli niitä töitä, joita opetetaan. Toinen heistä ehdotti sellaista lauantai- päivän kestävästä koulutuspäivästä, jossa olisi erilaisia pajoja. Näissä pajoissa jokainen voisi opettaa omia vahvuuksiaan ja halukkaat oppia ja vahvistaa omia taitojaan. Hän perusteli toivettaan näin:

”Minä uskon että tästä talosta löytyy riittävästi taitoja, ettei tarvitse mennä ulkopuolelta oppimaan. Poimitaan ne, ketkä osaa ja tehdään sellainen paja. Se voisi olla kiva tapa oppia ja vahvistaa niitä omia taitojaan, jotka ehkä joskus on ollut. Ja kaikillahan on jotain vahvuuksia tai heikkouksia.”

Yksi haastateltavista toivoi niin sanottua ”ideariihettä”, jossa opettajat voisivat yhdessä pohtia ja jakaa erilaisia ideoita ja näin kehittää toiminnallisia oppimismenetelmiä. Hänen mukaansa olisi myös hyvä, jos järjestettäisiin koulutusta erityisesti hiusalan ammatinopettajille toiminnallisista oppimismenetelmistä.

8.6 Opettajien kehitysehdotuksia opetussuunnitelmaan

Tässä luvussa käsitellään teemahaastattelun kysymystä numero kahdeksan (liite 1). Haastateltavilta kysyttäessä, mitä muutoksia he haluaisivat opetussuunnitelmaan, mielipiteet jakautuivat melko selkeästi. Kaksi haastateltavista ei tässä vaiheessa toivoisi suuria muutoksia opetussuunnitelmaan. He kokivat, ettei vielä pysty opetussuunnitelman toimivuutta kokonaisuudessaan arvioimaan, sillä se on ollut niin vähän aikaa käytössä ja vielä ”kuherruskuukausivaihe”

menossa. He suhtautuvat kuitenkin muutoksiin hyvin optimistisesti. Toinen heistä koki, että tähän asti esiin tulleet tarvittavat muutokset on jo tehty ensimmäisen vuoden aikana, jolloin uusi opetussuunnitelma tuli käyttöön.

Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että joissain opinnon osissa on liian vähän aikaa käytettävissä ja joillakin jopa liian paljon. Molemmat heistä kokivat, että leikkauksen perusteet - opinnon osassa opittavaa asiaa on liian paljon oppilasmäärään ja kurssiin varattuun aikaan nähden ja poikkeuksetta joitakin asioita jää kesken. Toinen heistä mainitsi, että hoitojen perusteet - opinnon osassa aikaa on taas paljon ja hän ehdottikin, voisiko nämä opinnon osat esimerkiksi yhdistää. Silloin opettaja voisi joustavammin käyttää opetusaikaansa siihen, missä sitä eniten tarvitaan. Hänen mielestään ongelman voisi ratkaista myös resursseja lisäämällä. Hän toivoi enemmän pienryhmiä ja samanaikaisopetusta. Samanaikaisopetusta kokeiltiin jo viime vuonna ja hänen mielestään sen tulisi olla jatkuvaa.

Näiden asioiden lisäksi haastateltavat mainitsivat yksittäisiä asioita, joita he toivoisivat muutettavan. Esimerkiksi yhden haastateltavan mielestä opetettavien asioiden sisältöalue on liian rajattu. Hänen mielestään aikaisemmissa opetussuunnitelmissa opetettavia asioita oli liikaa, mutta nyt on menty toiseen ääripäähän. Hänen mielestään myös taitonäytteiden määrä on liian suuri.

Useat haastateltavat olivat erityisen tyytyväisiä siihen, että opetussuunnitelma on selkeä ja opettajat toimivat samoilla linjoilla. Aiheesta todettiin seuraavaa:

”Tämä on todella hyvä koska kaikilla on samat sävelet, kaikki opettajat toimivat yhteneväisellä tavalla. Se on selkeää, helpottaa opettajan työtä, tuntien suunnittelua ja kaikkea.”

”Olen ihan tyytyväinen, tämä sopii ainakin minulle hyvin. Se että mennään selkeästi samoilla linjoilla muiden kanssa”

8.7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen hypoteesi eli se, että toiminnallisilla oppimismenetelmillä opettaminen on haasteellista, ei tutkimustulosten mukaan täysin pidä paikkaansa. Kaikki haastateltavat suhtautuivat uuteen opetussuunnitelmaan ja toiminnallisiin oppimismenetelmiin myönteisesti. Opettajat, jotka olivat opettaneet aikaisempien opetussuunnitelmien mukaan, kokivat muutosten vaikuttaneen heidän työssä jaksamiseensa positiivisella tavalla. Kaikkien haastateltavien mielestä opetustyö on mielekkäämpää, kun saa tehdä enemmän ja teoriaopetusta on vähemmän. Toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamiseen liittyy kuitenkin myös haasteita. Haastateltavien mukaan toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettaminen vaatii heil-

tä enemmän osallistumista, aktiivisuutta ja yksilöllistä ohjausta. Haasteelliseksi uuden opetussuunnitelman toteuttamisen tekee opetukseen varatun ajan riittämättömyys ja suuret ryhmäkoot. Ajanpuute korostuu tietyissä opinon osissa, joissa opetettavaa asiaa on paljon. Tällöin opiskelijoiden yksilöllisen oppimisen huomioiminen kärsii. Kaikki haastateltavat kokivat opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioimisen haasteelliseksi juuri suurten ryhmäkokojen takia. Niin kuin Puustinen (2010) artikkelissaan totesi, opettajiin kohdistuu paljon ristiriitaisia odotuksia. Opettajilta odotetaan entistä enemmän ohjausta, samalla kun voimavaroja leikataan.

Kaikki haastateltavat pyrkivät huomioimaan opiskelijoiden erilaiset tavat oppia. Opettajat huomioivat erilaiset oppijat muun muassa käyttämällä mahdollisimman paljon erilaisia opetustapoja. Tämä tukee Keurulaisen (2006,226) toteamusta siitä, että ammatillisen opettajan keskeisin osaamisalue on erilaisten opiskelijoiden oppimisen ohjaaminen. Opettajan tulee osata suunnitella ja toteuttaa opetus- ja oppimistilanteita erilaisille oppijoille ja opiskelijaryhmille erilaisissa oppimisympäristöissä.

Useat haastateltavista kokivat haasteelliseksi yksilöllisen ohjaamisen sellaisten opiskelijoiden kohdalla, joilla on todellisia oppimisvaikeuksia. Silloin opettaja joutuu tarkkaan miettimään erilaisia opetustapoja ja keinoja. Tämä tukee Paason ja Korennon (2010,47) tutkimustuloksia, joiden mukaan opettajat kokevat haasteelliseksi erilaisten oppijoiden kohtaamisen ja yksilöllisyyden huomioimisen.

Opetussuunnitelman mukaan opiskelijalla on aktiivinen ja tavoitteellinen rooli ja opettajan tulee ohjata, tukea ja kannustaa opiskelijaa oppimisessa (Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma 2009, 9). Haastateltavien mielestä tämän toteuttaminen opetuksessa on mahdollista. Opettajien mielestä oppimisen halun täytyy lähteä opiskelijasta itsestään ja opettajien tulisi ohjata ja johdatella opiskelijoita oikeaan suuntaan. Tämä kertoo siitä, kuinka tärkeää on että opiskelijalla on aktiivinen rooli erityisesti ammatinoppimisessa. Oppijan roolin tulee olla aktiivinen ja vastuu opinnoista on oppijalla, niin kuin Salakari (2010,34) totesi. Myös konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan opiskelijan rooli on aktiivisempi kuin ennen ja opettajan rooli on muuttunut entistä enemmän ohjaajan rooliksi (Kauppila 2007,43).

Suurin osa opetuksesta tapahtuu toiminnan ja tekemisen kautta. Opettajat käyttävät paljon erilaisia toiminnallisia oppimismenetelmiä. Niin kuin Vuorinen (2001, 179-186) totesi, toiminnallisia oppimismenetelmiä voi olla monenlaisia, erilaisia aktiiviseen toimintaan perustuvia työtapoja, esimerkiksi pelejä ja leikkejä. Ongelmalähtöisiä opetusmenetelmiä käytetään paljon ja haastateltavat ovat kokeneet ne tehokkaiksi oppimisen kannalta. Salakarin (2010, 171) mukaan ongelmatilanteet edistävät ajattelun ja syvällisemmän pohtimisen oppimista. Oppi-

minen tapahtuu tekemällä, itse koettujen tapausten kautta. Haastateltavista naisopettajat kertoivat myös käyttävänsä opetuksessa pelejä ja leikkejä ja kokivat niistä olevan apua oppimisessa monien opiskelijoiden kohdalla. Myös ryhmissä tai pareittain työskentely ja erilaiset projektityöt mainittiin. Toiminnallinen oppiminen on usein sosiaalista, mikä tukee oppimista, kuten Vuorinen (2001,180) kirjassaan totesi. Yleensä parhaiten oppii tekemällä yhteistyötä muiden kanssa.

Kaikkien haastateltavien mielestä toiminnalliset oppimismenetelmät ovat vaikuttaneet positiivisesti opiskelijoiden oppimismotivaatioon ja oppimiseen. Opettajat kokivat myös että opiskelijoiden osaamisen taso on noussut uuden opetussuunnitelman myötä. Tämä johtuu siitä, että teoriaa on opetuksessa vähemmän ja käytännön harjoittelulle jää enemmän aikaa. Niin kuin Vuorinen (2001,181) kirjassaan totesi, erityisesti nuorten koulutuksessa toiminnallisuus lisää opiskelumotivaatiota.

Kaikki haastateltavat kokivat saaneensa riittävästi koulutusta ja ohjausta uuden opetussuunnitelman ja toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamiseen. He olivat tyytyväisiä jatkuvaan ohjaukseen, mikä tapahtuu lyhyiden palavereiden muodossa. Kukaan haastateltavista ei kaivannut lisäkoulutusta varsinaisesti uuteen opetussuunnitelmaan liittyen. Tästä voidaan päätellä, että opettajien koulutus on riittävä eikä lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin tarvita.

Tutkimuksen tulosten perusteella suurimmiksi haasteiksi uuden opetussuunnitelman mukaan opettamisessa nousi opetukseen varatun ajan riittämättömyys ja suuret ryhmäkoot. Nämä asiat vaikuttavat suoraan opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioimiseen. Jotta yksilöllinen ohjaus onnistuisi paremmin, tulisi ryhmäkokojen olla pienempiä. Tämä olisi tärkeää erityisesti sellaisten oppijoiden kohdalla, joilla on oppimisvaikeuksia. Pienryhmiä tulisi siis lisätä ja näin mahdollistaa oppiminen kaikkien oppijoiden kohdalla. Opetukseen varattua aikaa voisi lisätä yhdistämällä opinnon osia, joissa opittavaa asiaa on paljon ja opinnon osia, joissa opittavaa on vähemmän. Opinnon osia yhdistämällä opettaja voisi käyttää opetusaikansa joustavammin siihen, missä sitä tarvitaan. Useat haastateltavat olivat erittäin tyytyväisiä uuteen opetussuunnitelmaan, eivätkä he toivoneet siihen suuria muutoksia.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Helsingin palvelualojen oppilaitoksen uutta toiminnallista opetussuunnitelmaa hiusalan opettajien näkökulmasta. Sain aiheen opinnäytetyöhön ollessani työharjoittelussa Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa 2009. Innostuin aiheesta, koska olin kuullut opettajilta opetussuunnitelman positiivisesta vaikutuksesta opiskelijoiden opiskelumotivaatioon ja oppimiseen. Itselleni muodostui työharjoittelun aikana kuva, että

toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettaminen vaatii opettajalta todella paljon. Uuden opetussuunnitelman toteutus tuntui mielestäni hieman erikoiselta, koska se poikkesi niin paljon siitä, millä tavalla olen itse ammatin opiskellut. Kokemukseni pohjalta muodostui oppinäytetyön hypoteesi, jonka mukaan toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettaminen on haasteellista.

Oppinäytetyöprosessi on ollut kokonaisuudessaan vajaan vuoden mittainen. Haastavinta koko prosessin aikana oli työn aloittaminen ja tiedonhaku. Luotettavien lähteiden löytäminen ja teoriataustan työstäminen oli työlästä ja aikaa vievää. Loppujen lopuksi löysin kuitenkin luotettavia, korkeatasoisia ja uusia lähteitä. Teoriataustan kirjoittamisen jälkeen työn tutkimuskysymykset muodostuivat melko helposti. Tutkimusosan toteuttaminen ja tulosten analysointi oli koko prosessin antoisin vaihe.

Työn tutkimusosan toteutus onnistui mielestäni hyvin. Oppinäytetyön tavoitteena oli selvittää, kokevatko opettajat toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamisen haasteelliseksi ja miten opetussuunnitelmaa voisi kehittää toimivammaksi myös opettajan toiminnan kannalta. Tavoitteena oli myös selvittää, tarvitaanko opettajille lisäkoulutusta toiminnallisiin oppimismenetelmiin ja miten toiminnalliset oppimismenetelmät toteutuvat opetuksessa. Oppinäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Opettajien suhtautuminen Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa oppinäytetyöhöni oli ilahduttavaa. Kaikki haastatteluun pyytämäni henkilöt suostuivat haastateltaviksi ja suhtautuivat tutkimukseen positiivisesti. Tähän saattoi kuitenkin vaikuttaa se, että tunsin kaikki haastateltavat entuudestaan. Haastateltavien ja haastattelijan välinen tuttavuus voi myös vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Pyrin haastattelussa kysymään joitakin asioita kahdella eri tavalla, jotta vastaukset olisivat luotettavampia. Haastattelujen tulokset ovat kuitenkin mielestäni luotettavia, koska haastateltavien vastauksista löytyi yhteneväisyyksiä ja tulokset tukevat aiempia tutkimustuloksia ja kirjallisuutta.

Haastattelun rungoksi tehdyt kysymykset olivat mielestäni onnistuneita ja niiden avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiin. Mielestäni olisi kuitenkin pitänyt tehdä valmiiksi enemmän avaavia, niin sanottuja apukysymyksiä. Niiden avulla olisin voinut saada vielä syvällisempiä ja tarkempia vastauksia. Tutkimuksen luotettavuutta olisi voinut lisätä myös haastateltavien määrää lisäämällä. Tämä ei kuitenkaan ollut tässä työssä mahdollista, koska aikaa ei ollut riittävästi. Yllättävää oli, kuinka paljon aikaa haastattelujen litteroimiseen kului.

Tutkimustulosten mukaan tutkimuksen hypoteesi ei täysin toteutunut. Opettajat eivät kokee toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamista haasteelliseksi. He suhtautuivat toiminnallisiin oppimismenetelmiin myönteisesti ja kokivat niiden vaikuttaneen heidän työssä jaksamiseensa positiivisella tavalla. Toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opet-

tamiseen liittyy myös haasteita ja näistä suurin on opiskelijoiden yksilöllisen oppimisen huomioiminen. Tähän on syynä suuret ryhmäkoot ja opetukseen varatun ajan riittämättömyys erityisesti tietyissä opinon osissa. Oma näkemykseni uudesta opetussuunnitelmasta ja toiminnallisten oppimismenetelmien haasteellisuudesta muuttui opinnäytetyöprosessin aikana. Tähän vaikutti teorian tieto toiminnallisista oppimismenetelmistä ja konstruktivistisesta oppimisenäkemystä sekä käytännön kokemus ollessani toista kertaa työharjoittelussa Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa syksyllä 2011. Työharjoittelun aikana olen saanut seurata pidemmällä aikavälillä toiminnallisten oppimismenetelmien käytännön toteutusta ja huomannut niiden vaikuttavan sekä opiskelijoiden oppimiseen että opettajan työhön positiivisella tavalla. Olen myös todennut, että opettajalta vaaditaan kärsivällisyyttä ja johdonmukaisuutta toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamiseen.

Opinnäytetyön tutkimuksen ja teorian pohjalta voidaan todeta, että toiminnallisilla oppimismenetelmillä on positiivinen vaikutus niin opiskelijoiden oppimiseen ja oppimismotivaatioon kuin opettajien työhönkin. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa tekemällä oppiminen ja toiminnan kautta oppiminen on ensiarvoisen tärkeää, kun on kyseessä kädentaitoammatti. Tietoa ja taitoa ei voida kaataa opiskelijalle, vaan oppiminen lähtee opiskelijasta itsestään. Opiskelijoiden oppimismotivaatiolla on tällöin suuri merkitys ja toiminnalla ja aktiivisuudella on siihen paljon vaikutusta. Teorian tieto on helpompi sisäistää kun se liitetään käytännön harjoitteluun. Toiminnalliset oppimismenetelmät vaativat opettajalta aktiivisuutta, innostuneisuutta ja yksilöllisen ohjaamisen taitoja.

Uutta, toiminnallista opetussuunnitelmaa voisi kehittää toimivammaksi opettajien näkökulmasta pienentämällä ryhmäkokoja tai lisäämällä opetukseen varattua aikaa. Tämä ei kuitenkaan todennäköisesti ole käytännössä mahdollista, kun huomioidaan taloudelliset realiteetit. Opetukseen varattua aikaa voisi kuitenkin mahdollisesti lisätä yhdistämällä opintojen osia joustavammin. Myös jo aikaisemmin kokeiltu samanaikaisopetus voitaisiin ottaa pysyvästi käyttöön joidenkin opintojen osien aikana, etenkin opintojen alkuvaiheessa. Tämä mahdollistaisi paremmin opiskelijan yksilöllisen ohjaamisen. Tutkimustuloksissa positiivisella tavalla yllättävää oli se, etteivät opettajat kokeneet tarvitsevansa lisäkoulutusta uuteen opetussuunnitelmaan ja toiminnallisiin oppimismenetelmiin. Tämä kertoo siitä, kuinka hyvin organisaatio on onnistunut opettajien koulutuksessa ja ohjaamisessa. Opettajat olivat erittäin tyytyväisiä saamaansa ohjaukseen ja myös opettajien väliseen yhteistyöhön.

Opinnäytetyön aihe muuttui sitä mielenkiintoisemmaksi, mitä pidemmälle työ eteni. Koen työn olleen erittäin hyödyllinen ja opettavainen tulevan opettajan urani kannalta. Uskon että, alan kirjallisuuteen, oppimisteorioihin ja opetussuunnitelmaan perehtymisestä on hyötyä itselleni tulevaisuudessa. Uskon, että opinnäytetyöstäni voi olla hyötyä ammatinopettajiksi aikoville ja toiminnallisista oppimismenetelmistä kiinnostuneille. Toivon, että tutkimuksen tu-

loksia voidaan hyödyntää Helsingin palvelualuejen oppilaitoksessa opetussuunnitelmien kehittämisessä.

Tutkimuksen aikana muodostui useita jatkotutkimuksen aiheita. Tutkimuksen voisi toteuttaa kvantitatiivisena tutkimuksena suuremmalla otannalla, jolloin tämän tutkimuksen tulosten luotettavuutta voitaisiin mitata. Tällöin voisi tarkemmin selvittää esimerkiksi, missä opinnoissa opetukseen varattua aikaa on liian vähän. Kvalitatiivinen tutkimus voitaisiin myös toistaa hieman suuremmalla otannalla ja lisäämällä tarkentavia kysymyksiä haastattelun runkoon. Tutkimus olisi hyvä toistaa sitten, kun uusi opetussuunnitelma on ollut pidemmän aikaa käytössä ja kokonaisuudessaan toteutettu tutkinnon suorituksen eli kolmen vuoden ajan. Silloin opettajilla olisi siitä enemmän kokemusta ja mielipiteitä. Olisi mielenkiintoista tutkia toiminnallisia oppimismenetelmiä opiskelijoiden näkökulmasta ja selvittää miten opiskelijat kokevat niiden vaikutuksen oppimiseen ja oppimismotivaatioon.

Lähteet

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan hiusalan perustutkinnon opetussuunnitelma. Helsingin palvelualojen oppilaitos 2009. Helsingin kaupunki. Opetusvirasto.

Annala, J., Heinonen, P., Kähkönen, K., Helander, J (toim.). 2009. Ammatillisen opettajan käsikirja. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Fosnot, C. 1996. Constructivism: Theory, perspectives and Practice. New York: Teachers College Press.

Helsingin palvelualojen oppilaitoksen esite. 2009.

Helsingin palvelualojen oppilaitos. Viitattu 1.8.2011.
<http://www.hel.fi/hki/Opev/fi/Kouluhaku/Ammatilliset+oppilaitokset/Helsingin+palvelualojen+oppilaitos>

Hätönen, H. 2006. Eläköön opetussuunnitelma 2. Opas ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille. Helsinki: Opetushallitus.

Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia: johdatus sosiokonstruktiviseen oppimiskäsitykseen. Juva: WS Bookwell Oy.

Keurulainen, H., Nummenmaa, A & Välijärvi, J (toim.). 2006. Opettajan työ ja oppiminen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Korento, K & Paaso, A. 2010. Osaava opettaja 2010-2020. Toisen asteen ammatillisten koulutuksen opetushenkilöstön osaaminen. Loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus, 2009. Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaaja, ammatillisen perustutkinnon perusteet, hiusalan perustutkinto

Puustinen, M. 2010. Kohti huomisen haasteita. Opettaja 46/2010. Viitattu 11.8.2011.
<http://www.opettaja.fi/portal>

Rauste - von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa - konstruktivismia käytännössä. Juva: WSOY.

Salakari, H. 2010. Toiminta ja oppiminen - koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. Eduskills Consulting. Helsinki: Hakapaino OY.

Schank, R., Berman & Macpherson, K. 1999. Learning by Doing. In: Instructional - design theories and models. A New Paradigm of Instructional Theory. Volume 2. 1999. (Ed: Reigeluth, C.) New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Tynjälä, P. 2002. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. 1.- 3. painos. Tampere: Tammer - Paino Oy.

Vuorinen, I. 2001. Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. 6. painos. Tampere: Resurssi.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset	38
-------------------------------------	----

Liite 1 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

- Taustatiedot: Koulutus? Kuinka kauan olet toiminut opettajana?

1. Opetussuunnitelman mukaan opiskelijalla on aktiivinen rooli ja opettajan tulee ohjata, tukea ja kannustaa opiskelijaa oppimisessa. Mitä mieltä olet tästä?

- Onko tämän toteuttaminen mielestäsi mahdollista opetuksessa?

2. Miten opetuksessasi konkreettisesti toteutuu opiskelijan yksilöllisen oppimisen huomioiminen?

- Koetko sen haasteelliseksi?

- Mitä vaikeuksia tähän liittyy?

- Tuleeko mieleesi jokin erityinen onnistuminen?

3. Minkälaisia toiminnallisia oppimismenetelmiä käytät opetuksessasi?

4. Millä tavalla olet kokenut toiminnallisten oppimismenetelmien vaikuttavan opiskelijoiden oppimiseen ja oppimismotivaatioon?

- Eroaako se edellisistä opetussuunnitelmista?

5. Onko uudella opetussuunnitelmalla ja toiminnallisten menetelmien käyttöön otolla ollut vaikutusta työn rasittavuuteen ja jaksamiseen töissä?

- Jos on, niin millä tavalla?

6. Koetko saaneesi riittävästi koulutusta tai ohjausta uuden opetussuunnitelman mukaan opettamiseen?

- Kaipaisitko lisäkoulutusta? Millaista?

7. Onko opettajilla mielestäsi riittävästi aikaa ja resursseja toiminnallisten oppimismenetelmien mukaan opettamiseen?

8. Mitä muutoksia haluaisit opetussuunnitelmaan?